ORTODOKSİA

Her ay neşr olunan

AHLAKÎ VE DİNİ RESALE

Müdir Mes'ul : **Meletios Lukakis**

-Mahal idare : Fener Rum Patrikhanesi

Ἔτος Δ΄ 28 Φεβρουαρίου 1929 Τεῦχος 38ον

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

Ο ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ ΤΟΥΤΟ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Πολὺς ἠγέρθη θόρυβος, ἰδίᾳ ἐν Ρουμανίᾳ, ἔνθα τὸ Πάσχα μέλλει νὰ ἑορτασθῇ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν 31ην Μαρτίου, ἐξ ἀφορμῆς προτάσεως πρὸς τὰς ἐπὶ μέρους ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γενομένης περὶ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, εἰ δυνατόν, συμφώνως πρὸς τὸ διερρυθμισμένον ἡμερολόγιον τὸ συνταχθὲν καὶ υἱοθετηθὲν ὑπὸ τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου. Τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον, συνελθὸν ἐν Κων/πόλει κατὰ Μάϊον 1923 ὡς πρὸς τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, εἶχεν ἀποφασίσῃ τὰ ἀκόλουθα : «αἱ κινηταὶ ἑορταὶ καθορίζονται ἐκ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα. Κατὰ τὰς κανονικὰς διατάξεις, αἵτινες θεωροῦνται ἄθικτοι, τὸ Πάσχα θὰ ἑορτάζηται τὴν Κυριακήν, ἥτις ἕπεται τῇ πρώτῃ Πανσελήνῳ μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν». Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ χρόνου τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, ἔργον τῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστή-

μης, ἐπαφέθη ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου εἰς τὰ ἀστεροσκοπεῖα τῶν ὀρθοδόξων Κρατῶν ἐπιφορτισθέντα μὲ τὸν καταρτισμὸν πινάκων Πασχαλίων.

Ἐντεῦθεν θὰ προέκυπτεν, ἐν περιπτώσει ἐφαρμογῆς τοῦ διερρυθμισμένου ἡμερολογίου, καὶ ἐν τῷ ἑορτασμῷ τοῦ Πάσχα, ἑορτασμὸς τῆς μεγάλης ταύτης ἑορτῆς χρονικῶς διάφορος τοῦ κατὰ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον γινομένου ἕως νῦν παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις, καὶ κατά τινα ἔτη διάφορος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα τῶν Λατίνων, καθότι τὸ διερρυθμισμένον ἡμερολόγιον (τοῦ Ὀρθοδόξου Συνεδρίου) τελειότερον ἐπιστημονικῶς τοῦ Γρηγοριανοῦ θὰ παρήγαγε διαφορὰν ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τοῦ χρόνου καὶ συνεπῶς διά τινα ἔτη διαφορὰν καὶ ἐν τῷ ἑορτασμῷ τοῦ Πάσχα.

Ἀλλ' ἐπειδή, ὡς γνωστόν, τὸ μὲν διερρυθμισμένον ἡμερολόγιον ἐφήρμοσεν ἡ πλειονότης τῶν ἐπὶ μέρους ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, κατὰ τὴν ἀρχὴν τὴν ἀποδεκτὴν γενομένην ἐν τοῖς τοιούτοις ζητήμασι ὑπὸ τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου, νὰ εἶνε δηλ. ἐκτελεστὴ ἀπόφασίς τις τοῦ Συνεδρίου ὅταν ἡ πλειονοψηφία τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ τῶν συνόδων αὐτῶν ἢ ἄλλως ἀποδεχθῇ αὐτήν, τὸν δὲ ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα κατὰ τὸ διερρυθμισμένον ἡμερολόγιον, πλὴν τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, οὐδεμία ἄλλη ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπεδέχθη, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔκρινε καλὸν νὰ ἀνακινήσῃ τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα, ὁρμώμενον πρωτίστως ἐκ τῆς μερίμνης περὶ τῆς συμφωνίας καὶ συμπνοίας πασῶν τῶν ἐπὶ μέρους ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Μὴ καταστάσης δὲ δυνατῆς τῆς συγκλήσεως Προσυνόδου ἢ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἠκολούθησεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἰσχύουσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου ἐπισημότερον κυρωθεῖσαν τάξιν, καθ' ἣν ἐν ταῖς τοιαύταις περιπτώσεσιν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διενεργεῖ τὴν ἐπίτευξιν συμφωνίας δι' ἀλληλογραφίας πρὸς τὰς διαφόρους ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας. Ἡ συμφωνία αὕτη δύναται νὰ ἔχῃ κῦρος οἷον θὰ εἶχε καὶ ἂν προήρχετο ἐξ ἀποφάσεως Συνοδικῆς ὅλων τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Συνεπείᾳ ὅμως διαφόρων ψυχολογικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἄλλων λόγων ὅλαι σχεδὸν αἱ ἐπὶ μέρους ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι δὲν παρεδέχθησαν τὸν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα συμφώνως πρὸς τὸ διερρυθμισμένον ἡμερολόγιον καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἀπήντησαν εἰς τὴν σχετικὴν πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο Ἐγκύκλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Μόνον ἡ Ρουμανικὴ Ἐκκλησία ἀποδεχθεῖσα, ὡς ἤδη ἐσημειώθη, τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα κατὰ τὴν 31ην Μαρτίου διὰ μακροῦ πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπομνήματός της ἐδικαιολόγει τὴν πρᾶξιν αὐτῆς παραθέτουσα πλεῖστα ἐπιχειρήματα ἀστρονομικῆς φύσεως καὶ ὑπολογισμοῦ χρόνου.

Ἀλλ' ἡ διαίρεσις καὶ ὁ διχασμὸς τῶν ἐπὶ μέρους ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ζητήματα οἷον ὁ σύγχρονος ἑορτασμὸς μεγάλων ἑορτῶν ἐνδιαφέρει περισσότερον τὴν Ἐκκλησίαν ἢ ἡ θεωρητικὴ ἀκρίβεια τῶν χρόνων καὶ οἱ ὀρθοὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀστρονομικοὶ ὑπολογισμοί. Ἐπανερχόμεθα, δυστυχῶς, εἰς τὰς ἔριδας αἱ ὁποῖαι οὐχὶ ὀλίγον ἐτάραξαν τὴν ὁμόνοιαν τῆς Ἐκκλησίας ἐξ ἀφορμῆς τοῦ τρόπου τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μεγάλης ταύτης ἑορτῆς κατὰ τὴν Β΄, Γ΄ καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ΄ ἑκατονταετηρίδος. Εἶνε γνωσταὶ ἐκ τῆς Ἱστορίας αἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μακραὶ συζητήσεις καὶ ἀντεγκλήσεις περὶ ἰσημερίας καὶ πανσελήνου. Ἡ Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος μεταξὺ ἄλλων καὶ περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἠσχολήθη καὶ καθώρισε κοινὸν χρόνον ἑορτασμοῦ τοῦ Πασχα πρὸς κατάπαυσιν καὶ τῆς ταραχῆς ταύτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ μελέτη τοῦ ζητήματος τούτου διαταράξαντος τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ Χριστιανισμοῦ αἰῶνας καὶ ἰδιαιτέρως ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῶν αἰτίων καὶ ἐλατηρίων, ἅτινα ὤθησαν Ἐκκλησίαν καὶ Αὐτοκράτορα πρὸς λύσιν αὐτοῦ, πείθουσι τὸν ἐρευνητήν, ὅτι ὁ καθορισμὸς τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμ. Συνόδου ἀπέβλεπε κυρίως τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην. Χαρακτηριστικώτατα ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶνε τὰ ἑξῆς λόγια τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου· «οὐδὲ γὰρ ἡ Ἐκκλησία ***χρόνων ἀκρίβειαν*** οἶδεν· ἀλλ' ἐπειδὴ

παρὰ τὴν ἀρχὴν πᾶσιν ἔδοξε τοῖς πατράσι διῃρημένοις ὁμοῦ συνελθεῖν, καὶ ταύτην ὁρίσαι (τοῦ Πάσχα) τὴν ἡμέραν, τὴν **συμφωνίαν** πανταχοῦ τιμῶσα καὶ τὴν **ὁμόνοιαν** ἀγαπῶσα κατεδέξατο τὸ ἐπιταχθέν». (Λόγ. Γ΄ κατὰ Ἰουδαίων. Migne T. 48. σελ. 871, 872).

Ἡ μελέτη τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἰ. Χρυσοστόμου ἀποδεικνύει ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ὅτι δὲν πρέπει νὰ προβαίνωμεν μονομερῶς εἰς μεταβολὴν ἀρχαίων θεσμίων τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς γαλήνης καὶ ὁμονοίας, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ὅτι δὲν ἔχουσι δίκαιον οἱ ἀνάγοντες τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα εἰς περιωπὴν δογματικοῦ ζητήματος. Ἂς μὴ λησμονῶσιν οἱ τῆς Β΄ κατηγορίας κριταὶ τὰς ἰουδαΐζούσας αἱρέσεις τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν μέριμναν τῆς Ἐκκλησίας ὅπως προφυλάξῃ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀπὸ τῆς λύμης ταύτης. Ἐντεῦθεν ὁ Ζ΄ Ἀποστολικὸς Κανὼν καὶ ἡ διάταξις τοῦ Α΄ κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου (341) κατὰ τὴν ὁποίαν συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Α΄ Οἰκουμ. Συνόδου ἀποφασισθέντα ἀπαγορεύεται τὸ μετὰ Ἰουδαίων συνεορτάζειν τὸ Πάσχα. Ὁ Λ΄ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου ὡς καὶ Ο΄ τῶν Ἀποστόλων ἀπαγορεύουσι γενικῶς τὸ συνεορτάζειν μετὰ Ἰουδαίων. Ὁ ΚΘ΄ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου θεωρεῖ ἀξιόποινον καὶ κολάσιμον «τὸ Ἰουδαΐζειν καὶ ἐν τῷ Σαββάτῳ σχολάζειν».

Βεβαίως καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου «cessante ratione legis cessat lex ipsa»· ἀλλὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ λόγου τῆς καταργήσεως ἢ τροποποιήσεως μιᾶς κανονικῆς διατάξεως ὀφείλει νὰ καθορίσῃ ἡ Ἐκκλησία συνερχομένη ἐν Συνόδῳ ἢ κατὰ τὸ προϋποδειχθὲν σύστημα ἀποφαινομένη ἐὰν δὲν πρόκειται περὶ σοβαροῦ τινος δογματικοῦ ζητήματος· καὶ αὐτὴ ὡσαύτως πρέπει νὰ προβῇ, εἰ δεήσει, εἰς τὴν κατάργησιν ἢ τὴν τροποποίησιν οἱασδήποτε κανονικῆς διατάξεως. Ἄλλως τὸ ῥῆγμα θὰ εὐρυνθῇ, ἡ ἑνότης θὰ διασαλευθῇ, καὶ ἀντὶ τῆς συμφωνίας καὶ ἀγάπης, διαφωνία καὶ ἐχθρότης θὰ ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ πράου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ Ἰησοῦ.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΚΑΤΩ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΕΙΑ

'Ανέγνωμεν μετὰ προσοχῆς φυλλάδιον, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸν τίτλον: «*ne mentez pas*» καὶ τὸν ὑπότιτλον· «*Reponse à une indigne attaque*» ἐκυκλοφόρησεν ἐν Κων/πόλει ὡς δῆθεν ἀπάντησις εἰς ὅσα ἐξ ἀφορμῆς τῆς Παπικῆς 'Εγκυκλίου «Mortalium animos» ἐγράφησαν ὑφ' ἡμῶν ἐν τῇ *'Ορθοδοξίᾳ*. Δὲν ἐνομίσαμεν κατ' ἀρχάς, ὅτι ἐπετρέπετο ν' ἀπασχολήσωμεν τοὺς ἀναγνώστας τῆς ***'Ορθοδοξίας*** μὲ ἀπάντησιν εἰς τὸ λιβελλογράφημα, ἀλλ' ὑπεχωρήσαμεν εἰς τὰς προτροπὰς φίλων καὶ ἀπαντῶμεν δι' ὀλίγων.

Τίς ὁ γράψας τὸ φυλλάδιον; Τιτλοφορεῖται Herman Claver, ἀλλ' ἐνδείξεις ἐκ τοῦ φυλλαδίου δηλοῦσιν, ὅτι ὁ γράψας τὸ ὄνομα εἶνε ἀδιάφορον -εἶνε Οὐνίτης ἐκ τῶν ἐν Κων/πόλει, ὡς ὅταν ἐν σελ. 2 περιγράφῃ τὴν δυσάρεστον θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν περιάγεται ὁ λιποτάκτης τῆς ἰδίας 'Εκκλησίας καὶ ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῆς 16ης σελίδος μεταξὺ ἐκείνων ἐκ τῶν 'Ανατολικῶν, ἀπὸ τῶν προσόντων τῶν ὁποίων δὲν ὠφελεῖται ἡ Ρώμη περιλαμβάνῃ καὶ ἑαυτόν. 'Αλλὰ καὶ τίνος 'Ανατολικῆς 'Εκκλησίας δραπετίδης εἶνε ὁ φυλλαδιογράφος, δύναταί νὰ εἰκάσῃ τις ἐκ τῆς παραπομπῆς εἰς τὸν 'Αρμένιον Βοσσονέτον Ναρσῆν [σελ. 7], ἐκ τῆς συνομιλίας αὐτοῦ μετ' ἐξόχου λαϊκοῦ Γρηγοριανοῦ 'Αρμενίου [σελ. 8] καὶ ἐξ ἀρμενικῆς ἀφιερώσεως ἐν τῇ 1ῃ σελίδι τοῦ ἀνὰ χεῖράς μου ἀντιτύπου. 'Αλλ' ἡ ἐθνικότης τοῦ γράψαντος εἶνε ἀδιάφορος· ὅ,τι ἐνδιαφέρει εἶνε, ὅτι πρόκειται περὶ Οὐνίτου, ὅστις ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας νὰ πωλήσῃ ὑπηρεσίαν εἰς τοὺς πάτρωνας αὐτοῦ. 'Αλλ' ἐπὶ τὰ πράγματα!

1.

Μεθ' ὅλην τὴν καλὴν ἡμῶν θέλησιν, ὅπως παρακολουθήσωμεν τὸν λιβελλογράφον εἰς τὴν σειρὰν τῶν συλλογισμῶν αὐτοῦ, ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν ἐπετύχομεν τελείως. 'Αρχίζει ἀπὸ μιᾶς ἠθικολογίας περὶ ψεύδους διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς ἀπαρίθμησιν ἐγκλημάτων, τὰ ὁποῖα διέπραξεν ὁ γράψας τὸ ἄρθρον τῆς ***'Ορθοδοξίας***. 'Ιδοὺ αὐτὰ ἐν συντομίᾳ: «'Ο γράψας πρὸς δικαιολόγησιν τῆς ἀνταρσίας καὶ τοῦ ἀποτροπαίου αὐτοῦ σχίσματος ἐτόλμησε νὰ ἐμφανισθῇ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς δικαιοσύνης, ἔλαβε στάσιν ἀρετῆς καὶ σχεδὸν ἡρωϊσμοῦ, μετετόπισεν ἄνευ μειδιάματος τὰς βαρυτάτας εὐθύνας, περιεφρόνησε τὴν ***νομιμότητα τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας***, ἐπαρουσιάσθη ὡς θῦμα, διέβαλε τὸ δίκαιον καὶ τὴν λογικήν. Διὰ τούτων ἀπέρριψε πᾶν αἴσθημα αἰδοῦς, πᾶσαν συνείδησιν καὶ πάντα φόβον τῆς αἰωνίου τιμωρίας!»

Πῶς δὲ διέπραξεν ὅλα ταῦτα; Ἀπαντῶν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Πάπα πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους, ὅπως ἀπαρνηθῶσι τὰς πλάνας τοῦ Πατριάρχου Φωτίου καὶ ἑνωθῶσι μετ' αὐτοῦ, ἀντιπροσεκάλεσεν αὐτὸς τὴν Ρώμην ν' ἀποσκορακίσῃ τὰς πλάνας αὐτῆς καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀνόθευτον πίστιν τῆς ἡνωμένης καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀναστηλώσῃ τὸ κῦρος τῶν Οἰκουμ. Συνόδων ὑπεράνω τῆς Παπικῆς αὐθαιρεσίας, ὅπως ἀποβῇ δυνατὴ ἡ ἕνωσις. Ὁ λιβελλογράφος λησμονεῖ, φαίνεται, ὅτι ὁ γράψας οὐδέποτε ἀνεγνώρισε τὴν δῆθεν νομιμότητα τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα, οὐδέποτε ἔπαιξε τὸν ρόλον τοῦ θύματος ὡς αὐτός, ἀποτελῶν δικαίως διὰ τὴν λιποταξίαν αὐτοῦ τὸν στόχον τῆς περιφρονήσεως καὶ τοῦ ἀποτροπιασμοῦ τῶν ἰδίων ὁμοθρήσκων καὶ ὁμοεθνῶν, οὐδέποτε ὑπῆρξε, τῷ Θεῷ χάρις, Ρωμαιοκαθολικὸς ἢ Οὐνίτης κἄν. Τέκνον γνήσιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολ. Ἐκκλησίας καὶ ἐλάχιστος αὐτῆς λειτουργός, θαυμαστὴς τῆς εὐσεβείας, τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς παρρησίας τοῦ πατάξαντος τὸν ἄγριον μονιὸν τῆς Δύσεως Ἱεροῦ Φωτίου καὶ συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ἱστορικοῦ δικαίου οὔτε νὰ ἐντραπῇ τινα ἔχει οὔτε νὰ φοβῆται τὴν αἰώνιον τιμωρίαν, ὡς ὀφείλουσι νὰ ἐντρέπωνται καὶ νὰ φοβῶνται ταύτας οἱ διὰ χθαμαλὰς αἰτίας καὶ ἐπίγεια συμφέροντα ἀπεμπολήσαντες τὴν πίστιν τῶν πατέρων αὐτῶν, οἱ εὐτελεῖς κόλακες καὶ Παπολάτραι.

2.

Εἴμεθα σύμφωνοι μετὰ τοῦ λιβελλογράφου, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν δημιουργεῖ, ἀλλὰ καθορίζει δόγματα καταπολεμοῦσα τὰς πλάνας. Ἀντιπαρατηροῦμεν ὅμως, ὅτι ὁ καθορισμὸς αὐτὸς γίνεται ὄχι αὐθαιρέτως, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως τ. ἔ. τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἡ ἐξέλιξις διασώζει τὸν πυρῆνα τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, οὐδεὶς ἔχει νὰ ἀντείπῃ τι κατ' αὐτῆς. Ὅταν ὅμως ἡ ἐξέλιξις ἀθετήσῃ τὸν κανόνα τοῦτον, τότε δὲν εἶνε πλέον ἐξέλιξις, ἀλλ' εἶνε ἀλλοίωσις τῆς ἀρχικῆς διδασκαλίας τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ὅτι δὲ ἡ Ρώμη διὰ τῶν καινοτομιῶν αὐτῆς ἠθέτησε τὴν ἀρχὴν ταύτην, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ μάθωμεν τοῦτο παρὰ τοῦ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ὡς εἰς λιμένα σωτηρίας καταφυγόντος Καρδιναλίου Newmann. Τὸ γινώσκομεν καὶ ἐξ ἄλλων καὶ ἐκ τῶν συγγραφῶν τοῦ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ρωμ. Ἐκκλησίας γεννηθέντος καὶ ἀκριβῶς διὰ τὴν ἀλλοίωσιν αὐτὴν διαμαρτυρηθέντος καὶ τὰς πλάνας καὶ τοὺς νεωτερισμοὺς αὐτῆς ἐλέγξαντος, τοῦ πολλοῦ Ἰωάννου Döllinger. Οὐδεὶς δὲ θὰ ἰσχυρισθῇ, νομίζομεν, ὅτι ὁ Καρδινάλιος Newmann ἦτο δεινότερος γνώστης τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἀειμνήστου Döllinger. Οὐδὲ δύναται τὸ παράδειγμα τῆς καταφυγῆς ἐκείνου εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἕνα, ὅστις οὐδέποτε εἶχεν, ὡς ἐκεῖνος, ἀντικαθολικάς, ἀλλὰ μόνον

ἀντιρρωμαϊκὰς ἰδέας καὶ δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλικανικήν, ἀλλ' εἰς τὴν «μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν», ἥτις εἶνε νῦν ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

3.

Ὅ,τι ἐξενεύρισε τὸν λιβελλογράφον εἶνε ἡ ἐν τῇ πρὸς τὴν Ρώμην ἀποστροφῇ μνημονευομένη «Παπικὴ αὐθαιρεσία». Ἀλλ' ἡ «αὐθαιρεσία τοῦ Πάπα δὲν σημαίνει, ὅτι οὗτος δὲν συμβουλεύεται τὴν Κούριαν αὐτοῦ, ἵνα γράψῃ τὰς Ἐγκυκλίους ἢ διατυπώσῃ τὰς δογματικὰς αὐτοῦ ex cathedra ἀποφάνσεις — γινώσκομεν μάλιστα, ὅτι εἶνε δοῦλος αὐτῆς — ἀλλ' ὅτι διὰ τῆς ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀξιώσεως τοῦ ἀλαθήτου ex sese non antem ex consensu ecclesiae (ὅρα Βατικανὴν ἀπόφασιν) ἔθηκεν ἑαυτὸν ***ὑπεράνω*** τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐσφετερίσθη τὰ δικαιώματα αὐτῶν καὶ ἀνέτρεψε τὴν πρᾶξιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ὅτι περὶ τοιαύτης μόνον αὐθαιρεσίας τῶν Παπῶν ὁ λόγος ἐν τῇ ἀποστροφῇ, ἐννοεῖ καὶ ὁ ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἑλληνικῆς παιδείας γευσάμενος. Εἶνε περιττὸν ἑπομένως νὰ προκαλῇ ὁ λιβελλογράφος τὸν γράψαντα εἰς προσαγωγὴν ἱστορικῶν ἀποδείξεων προσωπικῶν τῶν Παπῶν αὐθαιρεσιῶν ἢ νὰ παραπέμπῃ εἰς Προτεστάντας θαυμαστὰς τοῦ Παπισμοῦ, ὅπως φωτισθῇ αὐτὸς περὶ τῆς ἠθικῆς ἀξίας πολλῶν ἐκ τῶν Παπῶν καὶ φωτίσῃ περὶ τούτου καὶ τοὺς ὀρθοδόξους. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ προσφύγῃ κανεὶς εἰς συστηματικοὺς πολεμίους, ἀρκεῖ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν Ἐγχειρίδιον Ἐκκλησ. Ἱστορίας γεγραμμένον ὑπὸ Ρωμαιοκαθολικοῦ, ἀλλ' ὄχι Παπολάτρου καὶ διὰ τοῦτο τιμηθὲν διὰ τῆς ἀναγραφῆς αὐτοῦ εἰς τὸν Κώδηκα τῶν ἀπηγορευμένων βιβλίων.

4.

Ὁ λιβελλογράφος ψέγει τὸν γράψαντα, ὅτι ὑβρίζει τὴν — δι' αὐτὸν βεβαίως καὶ τοὺς ὁμοίους του — ἀνωτάτην αὐθεντίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ θεωρεῖ τοῦτο αὐτόχρημα ἐγκληματικὸν γινόμενον, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀκμαῖος τυγχάνει ὁ πόθος τῆς ***ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.*** Οὐδεμία, νομίζομεν, εἶνε ὕβρις καθ' οἱασδήποτε προσωπικότητος, καὶ ἂν αὐτὴ εἶνε ὁ ἀλάθητος Πάπας, ὅταν μνημονεύηται γεγονὸς τρανοφθογγούμενον ὑπὸ τῆς Ἱστορίας. Ὅ,τι ἐκπλήττει ὅμως ἡμᾶς εἶνε ἡ προσθήκη, ὅτι ἡ ὕβρις εἶνε ἐγκληματική, διότι γίνεται εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ἐπιδιώκεται ἡ ***ἕνωσις.*** Περὶ ποίας ἑνώσεως ὁμιλεῖτε; Περὶ τῆς ἑνώσεως, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν ὁ Πάπας εἰς τὴν ἐπικριθεῖσαν Ἐγκύκλιον αὐτοῦ; Περὶ τῆς ἑνώσεως, τὴν ὁποίαν ἠσπάσθητε ὑμεῖς εἰσελθόντες εἰς σύστημα νοθογενές, ἐγκλεῖον ἐν ἑαυτῷ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτην, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε οὔτε Ἀνατολικὴ οὔτε Δυτικὴ Ἐκκλησία, τὸν Οὐνιτισμόν; Ἀλλὰ βεβαιωθῆτε, ὅτι τοιαύτην ἕνωσιν ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι οὔτε ἐπεθυμήσαμεν οὔτε ἐζητήσαμεν, μάτην δὲ κοπιᾶτε καὶ οἱ πάτρωνες

ὑμῶν καὶ ὑμεῖς νὰ ἐπιβάλητε αὐτὴν εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ. 'Ακριβῶς ἡ ἐπικριθεῖσα 'Εγκύκλιος τοῦ Πάπα ἦλθε ν' ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐκείνων ἐκ τῶν ἡμετέρων, οἵτινες ἠδύναντο νὰ φαντασθῶσιν, ὅτι ἕνωσις δὲν σημαίνει ὑποταγήν. Ἢ νομίζετε, ὅτι δύνασθε νὰ ἀπατήσητε ἡμᾶς, ἂν ἀκολουθοῦντες τὸν συρμὸν τῆς ἐποχῆς, τιτλοφορήσητε τὸ προσηλυτιστικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον διεξάγετε παρ' ἡμῖν, «**ἕνωσιν 'Εκκλησιῶν**; Κάτω τὰ προσωπεῖα! Εἶσθε ἀντάξιοι διάδοχοι ἐκείνων, οἵτινες γῆν καὶ θάλασσαν περιάγουσιν, ἵνα διὰ τῶν γνωστῶν μεθόδων ποιήσωσιν ἕνα προσήλυτον, υἱὸν γεένης διπλότερον αὐτῶν.

5.

Ποῖοι οἱ λόγοι, δι' οὓς ὁ λιβελλογράφος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῦ εἶνε ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Πάπαν ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς, ὅτι ἀγνοοῦμεν, καθόσον «τὰ τοῦ ἀνθρώπου οὐδεὶς οἶδεν εἰμὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ». 'Αντιπαρερχόμεθα ὡσαύτως τὴν ἀνίερον ταύτισιν τοῦ Πάπα πρὸς τὸν Χριστόν. 'Αλλὰ τίνες οἱ ἅγιοι, οἵτινες τὸν θρίαμβον τοῦ Παπισμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ ἐταύτισαν πρὸς τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ; Βεβαίως θὰ πρόκειται περὶ ἁγίων τῆς γνωστῆς Παπικῆς ὑπερπαραγωγῆς, τῶν ὁποίων ἀναρίθμητον πλῆθος ἀνακηρύσσεται καθ' ἑκάστην ἐν Ρώμῃ, ἀλλ' οὐχὶ βεβαίως περὶ ἁγίων τῆς ἡνωμένης καὶ ἀδιαιρέτου 'Εκκλησίας. 'Αλλ' ὁ λιβελλογράφος ὁμιλεῖ καὶ περὶ ἑκατοντάδων χιλιάδων μελῶν τῆς 'Υψηλῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας ἀθρόως εἰσερχομένων εἰς τὴν Παπικὴν μάνδραν. 'Ημεῖς ζῶντες ἐν 'Αγγλίᾳ καὶ παρακολουθοῦντες τὸ προσηλυτιστικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐνταῦθα διεξάγει ἡ Ρώμη, ὁμολογοῦμεν ὅτι ἀγνοοῦμεν τὰς ἀναφερομένας ἑκατοντάδας τῶν χιλιάδων. Ὅτι βεβαίως δεκάδες τινὲς ἐγκατέλειψαν τὴν ἰδίαν 'Εκκλησίαν καὶ προσῆλθον εἰς τὴν Ρωμαϊκήν, δὲν θὰ ἀρνηθῶμεν. 'Αλλ' ἔπραξαν τοῦτο διὰ λόγους προσωπικοὺς ἢ καὶ διὰ τὴν δογματικὴν ἐλευθερίαν, ἥτις κρατεῖ ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκον καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν ἐβράδυνον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια ἢ νὰ κρούσωσιν ἄλλας θύρας ἀναζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, ἣν μάτην ἤλπισαν, ὅτι θὰ εὕρωσιν ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ρωμαϊκῆς 'Εκκλησίας. 'Αλλ' ἐνῷ ὁ λιβελλογράφος ἐπιδεικτικῶς ἀναφέρει τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων 'Εκκλησιῶν εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν εἰσελθόντας παραλείπει νὰ μνημονεύσῃ, ὅτι αἱ τελευταῖαι Στατιστικαί, ἰδίᾳ αἱ ἐν Γερμανίᾳ, δεικνύουσιν, ὅτι πολυπληθέστεροι εἶνε κατ' ἔτος οἱ ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς Ρωμ. 'Εκκλησίας ἢ οἱ εἰσερχόμενοι εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν Προτεσταντῶν. Λησμονεῖ ὡσαύτως τὰς 800.000 Ρωμαιοκαθολικῶν Τσεχοσλοβάκων, οἵτινες ἀθρόοι καὶ ἀνεπιστρεπτεὶ ἐγκατέλιπον τὴν Ρωμαϊκὴν μάνδραν καὶ τὰ ἑκατομμύρια τῶν Γάλλων καὶ τῶν 'Ιταλῶν, οἵτινες χωρὶς νὰ ἀποσκιρτήσωσι τυπικῶς, δὲν ἀφίνουσιν εὐκαιρίαν νὰ δηλώσωσιν, ὅτι οὐδὲν ἔχουσι τὸ κοινὸν μετὰ τῆς Ρώμης. Δὲν νομίζει ὁ λιβελλογράφος καὶ οἱ ὅμοιοί αὐτοῦ, ὅτι εἶνε καιρὸς ν' ἀφήσωσι τὴν ἀτυχῆ 'Ανατολὴν καὶ νὰ

ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν ἐκρωμάϊσιν ἐκείνων, οἵτινες ἦσάν ποτε καὶ δὲν εἶνε πλέον Ρωμαιοκαθολικοί; Καθ' ἣν ὥραν γράφομεν, νέαν ἔχομεν αὐθόρμητον αἴτησιν Ρωμαιοκαθολικοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἡμῶν, ὅπως γίνῃ δεκτὸς εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ διαβεβαιοῦμεν τὸν λιβελλογράφον, ὅτι ἂν ἀποστολὴ ἡμῶν ἐνταῦθα ἦτο νὰ προσηλυτίζωμεν, ὄχι κατὰ δεκάδας, ἀλλὰ κατὰ ἑκατοντάδας θὰ ἠριθμοῦντο οἱ ἐκ τῆς Ρωμ. 'Εκκλησίας προσηλυτισθέντες καὶ μεταξὺ αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι ἐκ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κλήρου. Σήμερον ἀκριβῶς ἀγγλικὸν φύλλον ἀνέγραψε τὴν εἴδησιν, ὅτι ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς ἱερεὺς Leon Manthey, Βέλγος τὴν καταγωγὴν καὶ ἐν 'Αγγλίᾳ χειροτονηθεὶς εἰσῆλθεν εἰς τὴν 'Επισκοπιανὴν 'Εκκλησίαν, διότι **ὁ ἄνευ Πάπα καθολικισμὸς πάντοτε προσείλκυσεν αὐτόν**». Ἢ ἀγνοεῖ ὁ λιβελλογράφος, ὅτι 'Ιερομόναχος Ρωμαιοκαθολικὸς ἐκ τῶν τοῦ Μοναστηρίου τῆς Amay s/hense προσελθὼν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἵδρυσεν ἐν Παρισίοις 'Εκκλησίαν ὀρθόδοξον, ὅπου δέχεται καθ' ἑκάστην ἀθρόους τοὺς προσηλύτους;

6.

'Ο λιβελλογράφος, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν προσφιλῆ αὐτοῦ ἠθικολογίαν, ἀφοῦ ηὐχήθη πρότερον νὰ ἐπανίδῃ τοὺς ὑβριστὰς τῆς Ρώμης πρὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ Θεοῦ, ψέγει ὡς μεγάλην ἁμαρτίαν τὴν κακολογίαν κατὰ τῶν γονέων, τῶν τε σαρκικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν καὶ ἑπομένως καὶ τοῦ Πάπα, ὅστις εἶνε ὁ ὕπατος πατὴρ ὅλων, ἀκόμη καὶ τῶν ἐν Σχίσματι εὑρισκομένων. Εὐχαριστοῦμεν εἰλικρινῶς διὰ τὴν συγκατάβασιν τοῦ Πάπα νὰ ἀναγνωρίζῃ ἡμᾶς ὡς τέκνα, καίτοι ὑψώσαμεν τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας κατ' αὐτοῦ. 'Αλλὰ τὸ ζήτημα εἶνε, ἂν ἡμεῖς ἀναγνωρίζομεν αὐτὸν ἢ αἰσθανόμεθα τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀναγνωρίσωμεν αὐτὸν ὡς Πατέρα. Τοὐναντίον ὅλως. 'Ημεῖς ἀρνούμενοι τὴν πατρότητα αὐτοῦ θεωροῦμεν αὐτὸν ὡς ἐπίσκοπον σχισματικόν, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ὡς αἱρετικὸν καὶ εὐχόμεθα διηνεκῶς ὑπὲρ τῆς μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς καὶ αὐτοῦ, ὡς παντὸς αἱρετικοῦ, εἰς τὸ φῶς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ἀληθείας. Τὰ παρατιθέμενα ἑπομένως γραφικὰ χωρία περὶ ὀφειλομένης ὑπακοῆς εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῶν τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἔχουσιν εἰς τοὺς ἀρνητὰς τῆς ὑπακοῆς εἰς τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν γονεῖς Οὐνίτας, οὐχὶ δὲ εἰς τοὺς ὑπακούοντας εἰς τοὺς γνησίους αὐτῶν ποιμένας 'Ορθοδόξους.

7.

Κατὰ τὸν λιβελλογράφον ὅμως ὁ Ρωμαῖος Ποντίφηξ δὲν εἶνε μόνον πατήρ, ἀλλ' εἶνε καὶ εὐεργέτης ἀπὸ ἠθικῆς, πνευματικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀπόψεως. Καὶ παρατάσσει πρὸς ἀπόδειξιν ὅσα ἐγκώμια τοῦ Παπισμοῦ ἐδιδάχθη, προσήλυτος αὐτός, καθήμενος ἐπὶ τῶν ἑδωλίων τῆς προσηλυτιστικῆς Σχολῆς, οἰκτρὰ καὶ περικεκομμένα ἀποσπάσματα ποικίλων συγγρα-

φέων ἀναμὶξ Παπολατρῶν καὶ Προτεσταντῶν! Καὶ ὅτι μὲν Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Παπολάτραι ἐγκωμιάζουσι τὸν θεσμὸν τοῦ Παπισμοῦ, οὐδόλως θαυμαστόν! Ἀλλὰ νὰ παρουσιάζηται καὶ αὐτὸς ὁ Λούθηρος ἐν ἑνὶ ἀποσπάσματι ἐγκωμιαστὴς τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Παπισμοῦ, αὐτὸς ὅστις κατεκεραύνωσεν ἐν τοῖς συγγράμμασι καὶ δι' ὅλης τῆς πολιτείας αὐτοῦ ἀμφότερα καὶ ἔγραψε τὸ περίφημον «de antichrisro papa»· νὰ καλῆται συνήγορος τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Παπισμοῦ ὁ Καλβῖνος, ὅστις ἐξετίναξεν αὐτὸν ἐν τῇ περιφήμῳ ἀπαντήσει αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Καρδιναλίου Sadoletus· νὰ γίνηται παραπομπὴ εἰς ἀνώνυμον Προτεστάντην, διότι ἁπλῶς μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ J. de Maistre, αὐτὸ ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς βοσκηματώδους ἀμαθείας καὶ ψαύει τὰ ὅρια τῆς διαστροφῆς καὶ τοῦ ψεύδους, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ λιβελλογράφος ἀναλαμβάνει νὰ ἐλέγξῃ τὸν γράψαντα τὴν ἐπίκρισιν τῆς Παπικῆς Ἐγκυκλίου.

8.

Ἀλλ' ὁ λιβελλογράφος ἐπιρρίπτει καὶ ἀσεβείας ἔγκλημα εἰς τοὺς μὴ σεβομένους τὴν ὑπάτην μεγαλειότητα τοῦ ἀρχηγοῦ 300 ἑκατομμυρίων καὶ τὴν «θείας ἀρχῆς αὐθεντίαν τοῦ παγκοσμίου διδασκάλου καὶ ποιμένος». Ἀλλὰ περὶ τίνος «θείας ἀρχῆς αὐθεντίας» ὁμιλεῖ, ἀφοῦ ἡμεῖς οὐδέποτε ἀνεγνωρίσαμεν τοιαύτην αὐθεντίαν εἰς τὸν Πάπαν Ρώμης, ἀλλὰ ἀνεγνωρίσαμεν αὐτὸν μόνον ὡς πρῶτον ἐν ἴσοις, ὅτε ἐνέμεινεν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ τοιοῦτον εἴμεθα πρόθυμοι νὰ ἀναγνωρίσωμεν καὶ αὖθις ἐπανακάμπτοντα εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὀρθοδοξίας; Ἀλλ' εἶνε εἰς τὸ στοιχεῖον αὐτοῦ ὡς ὑβριστοῦ παντὸς ὀρθοδόξου καὶ ὅταν ὁ λιβελλογράφος ἐπιφέρῃ, ὅτι ἂν πολλαὶ μίτραι δὲν ἀπολαύουσι σεβασμοῦ ἐν Ἀνατολῇ, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αὐτοὶ δὲν σέβονται τὴν ἀλάθητον Τιάραν. Ἂν αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος, διατί ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῇ Δύσει καὶ μάλιστα ἐν Ρώμῃ πολλαὶ μίτραι ἀπολέσασαι καὶ ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐν τῷ παρόντι τὸν κοινὸν σεβασμόν, καίτοι ἀναγνωρίζουσαι τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα; Δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀναγνώρισις αὐτὴ δίκην μαγικῆς ῥάβδου νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπόληψιν τοῦ κόσμου; Βεβαίως εἶνε τύφλωσις νὰ διδάσκῃ τις τὴν πλάνην. Ἀλλὰ ποῖος ὁ διδάσκαλος αὐτῆς καὶ ποῖοι οἱ καινοτομιῶν εἰσηγηταί;

9.

Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἡ κατακλείς! «Ὁ Πάπας δὲν ἔχει κανὲν προσωπικὸν συμφέρον καλῶν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἑνότητα. Ἔχει ἤδη τὰς θλίψεις αὐτοῦ ἔκ τινων καθολικῶν τῆς Εὐρώπης, γινώσκει καλῶς τὸ συζητητικὸν πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἀπελπιστικὴν ἀπείθειαν τῶν Ἀρμενίων, τὴν πανουργίαν τῶν Σύρων, τὸ ἀπατηλὸν τῶν Κοπτῶν, τὴν ἐπιμονὴν τῶν Χαλδαίων καὶ τὴν ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν ὅλων. Ὁμοίας θλίψεις παρασκευάζομεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐπιστροφῆς ἡμῶν, ὡς ἀποδεικνύει ἡ διαγωγὴ πρὸς τὸν Mgnr Hassown καὶ αἱ νεώτεραι ἀνταρσίαι ἐναντίον Ἀποστολι-

κοῦ Ἐπισκέπτου. Ἀλλ' ὁ Πάπας ἐπιμένει εἰς τὴν ἕνωσιν, διότι θεωρεῖ καθῆκον νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν Θεόν».– Πράγματι εἶνε ἄξιος λύπης ὁ Πάπας δι' ὅσα ὑποφέρει ὄχι βεβαίως ἀπὸ τῶν κεχωρισμένων ἀπ' αὐτοῦ Ἀνατολικῶν, ἀλλ' ἀπὸ μέρους τῶν εἰσποιητῶν αὐτοῦ τέκνων, τῶν Οὐνιτῶν. Δὲν φαίνεται ἡ ἀναγραφὴ ὅλων αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν ἐλαττωμάτων ὡς ἔμμεσος ἀποκάλυψις ἐκείνου, τὸ ὁποῖον συμβαίνει εἰς τὰ παρασκήνια τοῦ Οὐνιτισμοῦ; Ἡ ἀπόλυτος καὶ δουλικὴ ὑποταγή, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ τὸ Παπικὸν σύστημα δὲν εὑρίσκει εὐνοϊκὸν ἔδαφος παρὰ τοῖς δυσηνίοις Ἀνατολικοῖς, ὡς δὲν εὑρίσκει ἄλλως τε καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν ἐν τῇ Δύσει τέκνων αὐτοῦ, καθὼς μαρτυροῦσι τὰ νῦν ἐν Γαλλίᾳ μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῶν γινόμενα ἕνεκα τῆς κατὰ τῆς Action Française στάσεως τοῦ Παπισμοῦ. Καὶ παρ' ὀλίγον νὰ προσθέσῃ ὁ λιβελλογράφος, ὅτι ὁ Πάπας εὐχαρίστως θὰ ἀπελάκτιζε τὰ δυσήνια αὐτὰ τέκνα, πολλῷ δὲ ὀλιγώτερον νὰ καλέσῃ καὶ ἄλλα εἰς τὴν μάνδραν αὐτοῦ, ἂν μὴ ἐκυριάρχει παρ' αὐτῷ «ἡ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος». Ἀλλ' ἡ «συναίσθησις τοῦ καθήκοντος» δὲν ἐπιτρέπει νὰ διαστρέφῃ τις τὴν ἀλήθειαν, ἵνα κυριαρχήσῃ τοῦ κόσμου, οὔτε νὰ κυλίῃ τὸν ὁδοστρωτῆρα τῆς ρωμαϊκῆς ἀφομοιώσεως, οὐδὲ νὰ καταργήσῃ τὴν αὐτοδιοίκησιν καὶ αὐτοτέλειαν, τὴν ὁποίαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀπέκτησαν καὶ ζηλοτύπως κατέχουσιν αἱ Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι. Ἡ «συναίσθησις τοῦ καθήκοντος» ἐπιβάλλει εἰς τὸν Πάπαν, ὅπως εἰλικρινῶς καὶ ἄνευ τινὸς ὀπισθοβουλίας συντελέσῃ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῶν ἀπεσχισμένων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀποφύγῃ τὰ εὐτελῆ μέσα τοῦ προσηλυτισμοῦ, τὰ ὁποῖα μετέρχονται τὰ ὄργανα αὐτοῦ. Ἡ «συναίσθησις τοῦ καθήκοντος» ἐπιβάλλει, ὅπως ὁ Πάπας συγκεντρώσῃ τὴν προσοχὴν καὶ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ εἰς τὴν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν Ἱεραποστολὴν καὶ εἰς τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ἀποπλανηθέντων ἐν τῇ Δύσει τέκνων αὐτοῦ εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν μάνδραν. Ὁ δὲ τίτλος τοῦ «εἰρηνοποιοῦ», τὸν ὁποῖον ἀποδίδει εἰς τὸν Πάπαν ὁ λιβελλογράφος, δὲν δικαιολογεῖται, ἐφ' ὅσον οὗτος ἐξακολουθεῖ τὸν προσηλυτισμὸν ἐν Ἀνατολῇ, διότι ὁ προσηλυτισμὸς δὲν σημαίνει εἰρήνην, ἀλλ' ἔχθραν καὶ πόλεμον καὶ ἀναστάτωσιν, τὰ ὁποῖα βδελύσσεται ὁ Θεὸς καὶ τοὺς ποιοῦντας αὐτά.

Λονδῖνον Νοέμβριος † Θ. Γ.

Υ. Γ. Οἱ Times τῆς 7 Ἰανουαρίου 1929 δημοσιεύουσι τὰ ἑξῆς : «Κατὰ τοὺς ἐπισήμους ἀριθμοὺς 120,000 Ρωμαιοκαθολικοὶ ἐν Αὐστρίᾳ ἐγκατέλιπον τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὰ 9 ἔτη ἀπὸ τοῦ πολέμου ἐν συγκρίσει πρὸς 2,200 μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1905 καὶ 1913. Ἐκ τῶν 120,000, 30,000 ἤλλαξαν τὴν Ὁμολογίαν αὐτῶν, ἐνῷ 90,000 δὲν προσῆλθον εἰς καμμίαν Ἐκκλησίαν. 20,000 ἐν συνόλῳ ἐκ τῶν ἄλλων Ὁμολογιῶν πλὴν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἔπαυσαν κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα νὰ ἀποτελῶσι μέλη Ἐκκλησιῶν».

†ΓΕΡΜΑΝΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ και ΠΙΣΙΔΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΣΑΡΔΕΩΝ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΑΥΤΗΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Εἶνε λυπηρὸν ὅτι ἐκλιπὸν διὰ τῶν αἰώνων ὀλίγιστον περιεσώθη τὸ γραπτὸν μνημεῖον τὸ ἀναφερόμενον ἰδιαιτέρως μὲν εἰς τοὺς κατὰ καιροὺς ἱεράρχας Σάρδεων, καθόλου δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχον ἱκανὴν τὴν συμβολὴν προσφέρει πρὸς συμπλήρωσιν ἔν τισι σημείοις τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Αὐτὸς δὲ εἶνε καὶ ὁ κύριος λόγος δι' ὃν περισυλλεγέντα πάντα τὰ σχετικὰ ἔγγραφα, εἴτε ὡς πατριαρχικαὶ καὶ συνοδικαὶ πράξεις προβάλλοντα, εἴτε ὡς συγγραφαὶ καὶ πονήματα, εἴτε ὡς ἐπιστολογραφία καὶ ἱ. ἀκολουθία καὶ ᾀσματολογία, καταχωροῦνται ἐν ταῖς ἐφεξῆς:

*
* *

I.

Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῷ ἐν Σάρδεσιν ἐπισκόπῳ, κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν. [204])

«Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ

204) Ὅρα σημ. 14. 123. 124. — Ἀποκάλ. κεφ. Γ' 1-6. Σχετικῶς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τῆς ἐπιστολῆς ὅρα προχείρως «Ἑρμηνείαν εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου» ὑπὸ *Ἀνδρέου Ἀρχιεπισκόπου Καισαρειας-Καπαδοκίας* καὶ ἑτέραν ὑπὸ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ *Ἀρέτα* (Migne τόμ. 106. σελ. 244-45 καὶ 548-553). —J. A. Pétit, La Sainte Bible avec commentaire τόμ. XVII σ. 277-278.—L' Apocalypse, explication par Antoine Reymond

ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτ ἀστέρας· οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στήρισον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλον ἀποθνήσκειν· οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου. μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας καὶ τήρει καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπὶ σὲ ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνώσῃ ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ. ἀλλὰ ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. Ὁ νικῶν οὕτως περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις».

II.

Πατριαρχικαὶ καὶ Συνοδικαὶ Πράξεις περὶ ὑπαγωγῆς τῆς ἐρημωθείσης μητροπόλεως Σάρδεων ὑπὸ τὴν τῆς Φιλαδελφείας

Α') ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φιλοθέου [τὸ β' — κατ' Αὔγουστον 1369]. [205])

«Ὁ δὲ πάντα μεταποιῶν χρόνος καὶ ἀμείβων καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν χωρεῖν παρασκευάζων τὰ καλῶς ἔχοντα μέχρι τοῦδε τὰ ἑαυτοῦ ποιεῖν καὶ τῆς ἰδίας φυσικῆς ἀκολουθίας ἐχόμενος καὶ τὴν τῶν Σάρδεων μεγάλην μητρόπολιν, ἐφ' οὕτω δόξης προσήκουσαν καὶ τοσαύτην περιφάνειαν σχοῦσαν ἀπό τε χρόνου καὶ τῆς τῶν ἐν αὐτῇ καλλίστης εὐταξίας τε καὶ παιδεύσεως, ὡς καὶ ταῖς μεγίσταις καὶ πρώταις συναριθμηθῆναι τῶν μητροπόλεων, καὶ τὸ πρωτεῖον πλὴν ὀλίγων τινῶν κατὰ πασῶν ἐπιφέρεσθαι καὶ τὸ κράτος, κἂν ταῖς ἁπάντων ἐγκειμένων γλώσσαις, ὥς ἥδισμά τι τερπνὸν καὶ καλλώπισμα τῶν ὅσαι τῆς Ἀσίας προκάθηνται πόλεων, εἰς τοσοῦτο νῦν ἀμορφίας προήνεγκε ταύτην καὶ οὕτω τὸ κατ' αὐτήν, Θεοῦ δηλαδὴ συγχωροῦντος, διέθετο, ὡς μηδὲ σχῆμα γοῦν πόλεως ἀποσώζειν καὶ μικρόν τινα χαρακτῆρα ἀντὶ παραδείσου τρυφῆς, ἀφανισμοῦ καὶ ἀπωλείας πεδίον γεγενημένην. Καὶ ταῦτα μὲν τῷ χρόνῳ ποιεῖν καὶ τὰ πολλῷ τούτων ἔτι χείρω τοῖς πᾶσι προσαπειλεῖν ἔθος, ὕλην εὑρίσκοντι τὴν καθ' ἡμῶν ἀγανάκτησιν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν πλῆθος, μάλα δικαίως

τόμ. Ι' σελ. 39-41. 82-84. — Kritisch Exegetishes Handbuch über die Offenbarung Johannis von Dr H. Mayer 1859. Göttingen, σ. 170-179. — La Sainte Bible commenttée par L. CL. Fillion. 9 édit. t. VIII Paris 1928 σελ. 807-8 καὶ τὰς ἐν αὐτῷ (σελ. 793) παραπομπάς.

205) Σημ. 27 50. — Acta Patriarchatus Constantinopolitani édid. Fr. Miklosich καὶ J. Müller τόμ. Α' σελ. 509-10. — Γ. *Λαμπάκη* ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 344.

ἡμῖν ἐπιγιγνομένην. Τοῖς δέ γε τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν καὶ τῆς εἰς τὸ κρεῖττον ἐπανορθώσεως ἀνάγκην ἔχουσι κήδεσθαι τῶν ἀπολωλότων τὰ καταλειφθέντα μέρη συνάγειν προσήκει καὶ τούτοις φυλακὴν εἰς τὸ ἑξῆς χορηγεῖν, ὡς ἂν τῆς χρονικῆς ἐπιβουλῆς ἀνώτερα τὰ τῆς ῥηθείσης ἐκκλησίας περιλειφθέντα ἐκ πολλῶν μικρὰ λείψανα πνευματικῆς ἐπιμελείας ἀξιῶσαι τῶν προσηκόντων ἂν εἴη, τὸν καλὸν ἐκεῖνον μιμουμένοις ποιμένα, ὃς τὰ πολλὰ τῶν προβάτων καταλιπών, καλῶς ἔχοντα, ἐπὶ τὴν τοῦ ἀπολωλότος ἑνὸς ζήτησιν καθῆκεν. Ἔνθεν τοι καὶ τὴν ἁγιωτάτην Φιλαδελφείας μητρόπολιν, πολλὰ φιλουμένην Θεῷ καὶ διὰ τοῦτο καὶ μέχρι τέλους ἀνάλωτον τηρουμένην καὶ μηδενὶ ποτ' ἂν τῶν ἐθνῶν αἰχμάλωτον εἶναι προστεταγμένην, ποιμένα τε πλουτοῦσαν τὸν Ἀαρὼν τὸν τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτὸν καὶ ταῖς αὐτοῦ σὺν τοῖς λόγοις τε καὶ διδάγμασιν εὐχαῖς κατεστηριγμένην, μητέρα τούτων δὴ τῶν καταλειφθέντων καὶ μητρόπολιν καλὸν ἔδοξεν ἡμῖν καταστῆσαι, οὐ δόξαν μᾶλλον αὐτῇ παρεχομένην, ὅσον αὐτοῖς τὴν ἀπ' αὐτῆς σωτηρίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν. Συνδιασκεψαμένη τοίνυν τὰ περὶ τούτου ἡ μετριότης ἡμῶν τῇ περὶ αὐτὴν ὁμηγύρει τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῷ Ἐφέσου, τῷ Κυζίκου, τῷ Νικαίας, τῷ Χαλκηδόνος, τῷ Βρύσεως, τῷ Περιθεωρίου καὶ τῷ Μιλήτου, πέπραχε τὴν μὲν ἐνορίαν πᾶσαν τῶν Σάρδεων, ὅση τις ἐστιν, εἶναι ὑπὸ τὴν ἁγιωτάτην ταύτην μητρόπολιν, ταύτην δ' ὡσαύτως τὴν τῶν Σάρδεων κεκτημένην τόπον καὶ θρόνον, τοῦτο εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον εἶναι, ὅπερ αἱ Σάρδεις ἦσαν, καλῶς ἔχουσαι καὶ μήπω τῇ τῶν ἐθνῶν φθορᾷ, Θεοῦ παραχωρήσαντος, ἐκδοθεῖσαι. Ἐξέσται τοίνυν τὸ ἀπὸ τοῦδε τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας, ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ πάσης Λυδίας, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος, γνησίῳ ὄντι ἀρχιερεῖ καὶ τῆς περιλειφθείσης ἐνορίας τῶν Σάρδεων, μετέχειν πάντων τῶν ἀνηκόντων τῷ τοιούτῳ θρόνῳ, ἤγουν τοῦ τε τόπου καὶ τῆς ἐν ταῖς ἱεραῖς συνάξεσι στάσεως καὶ καθέδρας, τοῦ τε διακόνους καὶ πρεσβυτέρους χειροτονεῖν, ἐπισκόπους ἐν ταῖς ὑπ' αὐτὰς ἐκκλησίαις ἐγκαθιστᾶν καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πάντα ποιεῖν καὶ πράττειν ὅσα πᾶσι τοῖς γνησίοις ἀρχιερεῦσιν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοὺς ἐκκλησίαις ἀνήκει ποιεῖν, τῶν καταλειφθέντων μερῶν ἐκείνης ὑποκειμένων τῇ ἁγιωτάτῃ μητροπόλει Φιλαδελφείας, ὀφειλούσῃ καὶ τὸν τόπον ἔχειν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὸν θρόνον ἐκείνης, ὡς εἴρηται, ὀφειλόντων πάντων τῶν ἐν αὐταῖς εὑρισκομένων χριστιανῶν ὑποκεῖσθαι αὐτῷ δὴ τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας καὶ πειθαρχεῖν, ὡς γνησίῳ ἀρχιερεῖ καὶ διαλλακτῇ καὶ μεσίτῃ αὐτῶν τὰ πρὸς τὸν Θεόν, μηδενὸς ὄντος τοῦ πλεονεκτικῷ τινι τρόπῳ παρεισαχθέντος καὶ ἐν τῇ ἐνορίᾳ τούτων ἱερατικόν τι βουλευθησομένου ποτὲ

διαπράξασθαι. Εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτου ἀσφάλειαν ἀπολέλυται καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ πρᾶξις τῆς ἡμῶν μετριότητος».

Β') ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Νείλου [κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1382] ἐπιβεβαιωτικὴ τῆς ἀνωτέρω, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς μεταθέσεως τοῦ μητροπολίτου Κοτυαίου εἰς τὴν χηρεύουσαν ἁγιωτάτην μητρόπολιν τῆς Φιλαδελφείας,[206].

«ταὐτὸν δ' εἰπεῖν εἰς τὴν Σάρδεων· ἐπεὶ γὰρ τῇ τοῦ καιροῦ καὶ τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίᾳ αἱ Σάρδεις ἠφανίσθησαν, ὡς μηδὲ σχῆμα πόλεως περισώζειν καὶ ἀποκατέστη διὰ συνοδικῆς πράξεως ἀντὶ τῆς Σάρδεων μητροπόλεως ἡ Φιλαδέλφεια, ὥστε καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὸν τόπον ἔχειν ἐκείνης καὶ τὰς ἐκείνης ἐπισκοπὰς ὑφ' ἑαυτὴν κεκτῆσθαι, ἀκολούθως καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν τῇ συνοδικῇ διακελεύεται πράξει, στέργουσα καὶ ἐπικυροῦσα ταύτην ὡς καλῶς γεγονυῖαν. Ὀφείλει τοίνυν ὁ ῥηθεὶς ἱερώτατος μητροπολίτης Φιλαδελφείας, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Λυδίας... ἐπιλαβέσθαι τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας ταύτης.... ἔχειν ἄδειαν ἱερουργεῖν ἐν αὐτῇ, ἀναγνώστας σφραγίζειν, ὑποδιακόνους καὶ διακόνους προβιβάζειν καὶ πρεσβυτέρους χειροτονεῖν, ναὶ μὴν καὶ ἐπισκόπους ἐν ταῖς ὑποτεταγμέναις ἐπισκοπαῖς τῇ Σάρδεων μητροπόλει, καθὼς δεδήλωται..... ὀφείλων ἐγκαθιδρυθῆναι καὶ τῷ ἱερῷ συνθρόνῳ τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας ταύτης ὡς γνήσιος μητροπολίτης Φιλαδελφείας καὶ ὢν καὶ ὀνομαζόμενος.....»

III.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Σάρδεσι συνελθούσης ἐπαρχιακῆς συνόδου Λυδίας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα [457—476], κατ' ἐλευθέραν μετάφρασιν ***ἐκ τοῦ λατινικοῦ.***[207])

Τῷ εὐσεβεστάτῳ δεσπότῃ καὶ χριστοφιλεστάτῳ αὐτοκράτορι ἡμῶν Λέοντι, ἀεὶ σεβαστῷ, ἡ μικρὰ καὶ ταπεινὴ Σύνοδος, ἡ συνελθοῦσα ἐν τῇ ***μητροπόλει τῶν Σαρδιανῶν τῆς ὑμετέρας Λυδίας.***

Αἱ ἐν Λυδίᾳ καθιδρυμέναι ἁγιώταται τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαι θεωροῦσιν ἐν πρώτοις τὴν ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας Εὐσεβείας πρὸ ὀλίγου ἀναληφθεῖσαν ἀρχὴν ὡς αὔξησιν τῆς μεγάλης προστασίας καὶ τοῦ ζήλου περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος. Ἐφ' ᾧ καὶ προσφέρομεν τῷ Θεῷ διηνεκεῖς εὐχὰς ὑπὲρ τῆς ἐξουσίας τῆς Ὑμετέρας Εὐσεβείας δεόμενοι, ὅπως ἡ ζωὴ Αὐτῆς διατηρῆται μακραίων καὶ εἰρηνική, ἠρεμό-

[206]) Σημ. 28. — Acta Patriarchatus κτλ. ὡς ἀνωτέρω τόμ. Β' σελ. 45-47.

[207]) Σημ. 35. — Mansi VII σ. 571-573.

τερον ἅμα τὸν βίον καὶ ἑαυτοῖς καὶ τῷ κλήρῳ καὶ παντὶ τῷ λαῷ προοιωνιζόμενοι. Τίνος δ' ἕνεκεν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ταπεινότητος διατυποῦνται τὰ κάτωθι διὰ βραχέων ἐροῦμεν. Κατόπιν δηλ. ἐπινεύσεως, μεταδοθείσης τῷ εὐλαβεστάτῳ μητροπολίτῃ ἡμῶν Αἰθερίῳ διὰ τοῦ Εὐδοξίου, ἀνδρὸς εὐσεβοῦς, καὶ κατόπιν γραμμάτων αὐτοῦ ἀπευθυνθέντων ἐκείνῳ, συνήλθομεν ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν Σαρδιανῶν καὶ ἀκροασάμενοι τῶν γραμμάτων τῆς Ὑμετέρας Εὐσεβείας καὶ εὐχῶν τινων καὶ ἱκεσιῶν ἐπί τινων ζητημάτων ὑποβάλλομεν Αὐτῇ τάδε ἐν δυσὶ κεφαλαίοις. Καὶ προκειμένου μὲν περὶ τοῦ κυριωτάτου ἐξ αὐτῶν, τοῦ ἀφορῶντος εἰς αὐτὴν τὴν Ἁγίαν Οἰκουμενικὴν ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδον, τῆς ὁποίας κανονικῶς προήδρευσαν ὅ τε τῆς μεγίστης Ρώμης ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Λέων διὰ σεβασμίων ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν καὶ ὁ τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως ἁγιώτατος καὶ σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀνατόλιος καὶ σεβάσμιοι κληρικοὶ ὁμογνώμονες αὐτῷ, ὁμολογοῦμεν τάδε: Ἐπὶ τοῖς ἴχνεσιν ἐκείνων βαίνοντες καὶ τὴν πρέπουσαν τιμὴν καὶ τὸν σεβασμὸν αὐτοῖς ἀπονέμοντες, εἴμεθα ὁμογνώμονες πρὸς ὅσα θεοσεβῆ ἐκεῖνοι, θείᾳ ἐμπνεύσει, ἐθέσπισαν καὶ πρὸς ὅσα ἐν τῇ Ἁγίᾳ ἐκείνῃ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ἔγκυρα ἐκρίθησαν, ἅτε οὐδαμῶς ἀντιπίπτοντα πρὸς τὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ Ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῶν τριακοσίων δέκα ὀκτὼ ἁγίων Πατέρων. Διότι ὁ Θεός, ὁ δι' ἐκείνων ποτὲ τὴν πίστιν κανονικῶς διατυπώσας, ὁ αὐτὸς διὰ τούτων καὶ αὖθις αὐτὴν κατειργάσατο. Διότι «ὁ Θεὸς εἷς ἐστι», κατὰ τὸν μακάριον Ἀπόστολον. Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ Τιμοθέου, τοῦ βίᾳ, ὡς ἔχομεν μαθόντες, καὶ παρὰ τοὺς κανόνας ἐπιβάντος τοῦ θρόνου τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας καὶ ἐναντιωθέντος τῇ ἐπιβληθείσῃ ἐκκλησιαστικῇ ποινῇ, δηλοῦμεν ὅτι ἀναγνόντες τὰς ὑποβληθείσας τῇ Ὑμετέρᾳ Εὐσεβείᾳ εὐχὰς τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῆς Αἰγυπτιακῆς Διοικήσεως καὶ τῶν σεβασμίων κληρικῶν τῆς Ἀλεξανδρινῆς πόλεως ἀνεγνωρίσαμεν, ὅτι δικαίως ἡ Ἁγία ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος προέβη εἰς ἀναθεματισμὸν διὰ παρανομίας τε ἄλλας καὶ διὰ φόνον, ταραχθέντες βαθύτατα ψυχικῶς καὶ ὀδυρόμενοι ὅτι τοιαῦται ἐναντιότητες πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐγείρονται. Ἀναγνόντες δὲ καὶ τὰς δεήσεις τὰς παρά τινων ὁμοφρονούντων τῷ Τιμοθέῳ προσενεχθείσας τῇ πραότητι τῆς Ὑμετέρας Εὐσεβείας ἔτι μᾶλλον ἐθρηνήσαμεν καὶ τῶν φρενῶν ἡμῶν ἐξέστημεν ἀπέναντι τηλικαύτης θρασύτητος. Διότι ἐπὶ πᾶσιν, ἅπερ διέπραξαν, δὲν ᾐσχύνθησαν καὶ αὐτὴν τὴν προρρηθεῖσαν Μεγάλην καὶ Ἁγίαν Σύνοδον νὰ καθυβρίσωσι παντελῶς αὐτὴν ἀπορρίψαντες. — Ἐκ τούτων ὁρμώμενοι ἐξαιτούμεθα, ὅπως ἡ Ὑμετέρα Εὐσέβεια καταστήσῃ ἀσφαλῆ τὸν βίον πάντων τῶν ἁγιωτάτων τῆς Οἰκουμένης ἐπισκόπων ἐπιδαψιλεύουσα ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις τὴν εἰρήνην.

Διότι γινώσκομεν, ὅτι Κύριος ὁ Θεός, ὁ δωρησάμενος Ὑμῖν διαρκῆ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας, θέλει παράσχῃ, κατὰ τὸν μακάριον Σολομῶντα, «τοῖς αἰτοῦσι σοφίαν καὶ σύνεσιν» καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, ἐφ' ὅσον ἐν πᾶσι δεικνύετε τὴν βασιλικὴν ὑμῶν εὐμένειαν. Εὐσεβάστως.

Αἰθέριος ἐπίσκοπος Σαρδιανῶν τῆς Λυδίας. Χριστὸς ὁ Θεὸς εὐδοκήσαι πρεσβείαις τῶν ἁγίων διασῴζειν χριστιανικωτάτην καὶ ἀήττητον τὴν ἐξουσίαν τῆς Ὑμετέρας Εὐσεβείας ἐν αὐξούσῃ πίστει καὶ εἰρηνικῇ ζωῇ, εὐσεβέστατε καὶ θρησκευτικώτατε καὶ φιλόχριστε αὐτοκράτορ.

Παῦλος	ἐπίσκοπος	Δάλδης	ὡσαύτως
Ἀσιανὸς	»	Φιλαδελφείας	»
Ἰωάννης	»	Ὑρκανίδος	»
Πολύκαρπος	»	Γαβάλων	»
Ἰουλιανὸς	»	Μοστήνης	»
Ἰωάννης	»	Μαιονίας	»
Ρουφῖνος	»	Αὐρηλιουπόλεως	»
Λεύκιος	»	Ἀπόλλωνος ἱεροῦ	»
Γέμελλος	»	Στρατονικείας	»
Διονύσιος	»	Ἀτταλείας	»
Κυριακὸς	»	Ἀπολλωνιάδος	»
Θεόδωρος	»	Γόρδου	»
Ἀνατόλιος	»	Σιλάνδου	»
Λεωνίδας	»	Βάγης	»
Ἡρακλειδιανὸς	»	Σέττων	»
Διαμόνιος	»	Θυατείρων	»
Ὀνησιφόρος	»	Βαλάνδου	»
Ἰουλιανὸς	»	Σατάλων	»
Ἰωάννης	»	Τριπόλεως	»

IV.

Πατριαρχικαὶ καὶ Συνοδικαὶ ἀποφάσεις περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς μητροπόλεως Σάρδεων.

Α') ***ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ζ'***, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος προέβη (συνεδρ. 13 Μαρτίου 1924) [208]

«εἰς τὴν ἐν τῷ Συνταγματίῳ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐπαναγραφὴν καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ τάξει αὐτῶν ἀποκατάστασιν τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Σάρδεων, ὁρίσασα ὅπως ὁ Μητροπολίτης Σάρ-

---

[208]) Πρακτικὸν τῆς Ἱ. Συνόδου 13 Μαρτίου 1924.—Ὅρα καὶ σημ. 30.

δεων θεωρῆται εἷς τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν τοῦ Θρόνου, ἔχων ἅμα καὶ ὡρισμένην ἐν τῷ Συνταγματίῳ θέσιν καὶ στάσιν».

Β΄) ***ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βασιλείου Γ΄ περὶ ἀποδόσεως αὐτῇ τῆς «ἐξαρχίας πάσης Λυδίας».*** [209])

Ἱερώτατε Μητροπολῖτα Σάρδεων καὶ Πισιδίας, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Λυδίας, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Γερμανέ, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Διὰ τὸν προελθόντα τῇ τῶν καιρῶν φορᾷ ἀφανισμὸν τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Σάρδεων ἡ Ἐκκλησία, ἑνώσασα πάλαι τὰ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ὑπολειφθέντα ἐλάχιστα τῆς παλαιφάτου ἐκείνης καὶ ἀφνειοῦ Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως λείψανα πρὸς τὴν τέως ὑπ᾿ αὐτὴν τελοῦσαν Ἁγιωτάτην Μητρόπολιν Φιλαδελφείας, ἀπένειμε ταύτῃ καὶ ἅπερ ἐκείνη εἶχε τέως τιμῆς καὶ πρωτοκαθεδρίας προνόμια, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης Λυδίας τὸν ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντα μεγαλύνεσθαι ὁρίσασα. Ἐπειδὴ δὲ νῦν εἵμαρτο τῇ αὐτῇ τοῦ ἀφανισμοῦ συμφορᾷ καὶ τὴν Ἁγιωτάτην Μητρόπολιν Φιλαδελφείας καταπεσεῖν ἐκλιποῦσαν τῷ πράγματι, ὥσπερ δὴ ἄλλαι τε πολλαὶ καὶ πᾶσαι αἱ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἐκκλησίαι, ἡ Μετριότης ἡμῶν, τὴν ἐπελθοῦσαν ἀλλοίωσιν ὑπ᾿ ὄψει ἔχοντες καὶ εἰς τὸ γεγονὸς ἅμα ἀποβλέποντες ὅτι ἡ Ἁγιωτάτη Μητρόπολις Σάρδεων, κατὰ τὴν ἀνάδειξιν τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος ὡς τιτλούχου αὐτῆς, ἐτιμήθη ἤδη διὰ τῆς εἰς τὸ Συνταγμάτιον καὶ αὖθις τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου ἀναγραφῆς καὶ ἀποκαταστάσεως αὐτῆς, ἔγνωμεν καὶ ὡρίσαμεν συνοδικῶς ὅπως ἀποδοθῇ καὶ αὖθις αὐτῇ, ὡς πρώτῃ ἀπ᾿ ἀρχῆς τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λυδίας ἐπισκοπῶν, ἡ ἀνήκουσα ὡς ἄνω προνομία τῆς τιμῆς καὶ τῆς πρώτης καθέδρας, τιτλοφορουμένου καὶ πάλιν τοῦ τῷ ὀνόματι ταύτης τετιμημένου ἀρχιερέως «ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Λυδίας», τοῦ δὲ τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Φιλαδελφείας μητροπολίτου περιοριζομένου ἐφεξῆς εἰς τὸν τίτλον τοῦ «ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου Λυδίας». Ἐφ᾿ ᾧ καὶ ἀσμένως ἀνακοινοῦται τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι ἡ συνοδικὴ αὕτη ἀπόφασις περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ πάλαι τίτλου τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως αὐτῆς. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος.

αϡκη΄ Ὀκτωβρίου ιζ΄.

† *Ὁ Κωνσταντινουπόλεως* ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

---

[209]) Ὅρα σημ. 54.—**Ὀρθοδοξία** ἔτος Γ΄ [1928] σελ. 249.

V.

Συγγράμματα ἱεροῦ Μελίτωνος.[210]

Πλούσιος καὶ ποικίλος ἀπὸ ἀπόψεως συγγραφικῆς ὑπῆρξεν ὁ ἱερὸς Μελίτων, συγγράψας ἐν ὅλῳ 22 ἔργα, ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου (τὰ 20) καὶ Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου (τὰ δύο τελευταῖα). Εἶνε δὲ ταῦτα:

α') *Ἀπολογία ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως,*[211] σύντομος («*βιβλίδιον*»), ἐξ ἧς διέσωσεν ὁ Εὐσέβιος τὰ ἑξῆς τρία ἀποσπάσματα:

«Τὸ γὰρ οὐδεπώποτε γενόμενον, νῦν διώκεται τὸ τῶν θεοσεβῶν γένος, καινοῖς ἐλαυνόμενον δόγμασι κατὰ τὴν Ἀσίαν. Οἱ γὰρ ἀναιδεῖς συκοφάνται καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐρασταὶ τὴν ἐκ τῶν διαταγμάτων ἔχοντες ἀφορμήν, φανερῶς λῃστεύουσι, νύκτωρ καὶ μεθημέραν διαρπάζοντες τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας».

Καὶ εἰ μὲν σοῦ κελεύσαντος ταῦτα πράττεται, ἔστω καλῶς γινόμενον. Δίκαιος γὰρ βασιλεὺς οὐκ ἂν ἀδίκως βουλεύσαιτο πώποτε· καὶ ἡμεῖς ἡδέως φέρομεν τοῦ τοιούτου θανάτου τὸ γέρας. Ταύτην δέ σοι μόνην προσφέρομεν δέησιν, ἵνα αὐτὸς πρότερον ἐπιγνοὺς τοὺς τῆς φιλονικείας ἐργάτας δικαίως κρίνειας, εἰ ἄξιοι θανάτου καὶ τιμωρίας, ἢ σωτηρίας καὶ ἡσυχίας εἰσίν. Εἰ δὲ καὶ παρὰ σοῦ μὴ εἴη ἡ βουλὴ αὕτη καὶ τὸ καινὸν τοῦτο διάταγμα, ὃ μηδὲ κατὰ βαρβάρων πρέπει πολεμίων, πολὺ μᾶλλον δεόμεθά σου μὴ περιϊδεῖν ἡμᾶς ἐν τοιαύτῃ δημώδει λεηλασίᾳ».

«Ἡ γὰρ καθ' ἡμᾶς φιλοσοφία πρότερον μὲν ἐν βαρβάροις ἤκμασεν, ἐπανθήσασα δὲ τοῖς σοῖς ἔθνεσι κατὰ τὴν Αὐγούστου, τοῦ σοῦ προγόνου, μεγάλην ἀρχήν, ἐγενήθη μάλιστα τῇ σῇ βασιλείᾳ αἴσιον ἀγαθόν·

---

[210] Ὅρα σχετικὰς παραπομπὰς ἐν σημ. 125.— ***Εὐσεβίου*** ἐκκλ. ἱστορία βιβλ. Δ', 13, 8. 26, 1-15. —***Ἀναστασίου Σιναΐτου*** Ὁδηγὸς κεφ. 12. 13. Migne τόμ. 89.—Ἐκτὸς τῶν ἀναφερομένων 22 συγγραμμάτων τοῦ ἱ. Μελίτωνος ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τινὰ εὑρεθέντα καὶ δὴ καὶ ἐν συριακῇ, ἀρμενικῇ καὶ λατινικῇ μεταφράσει, φέροντα τὸ ὄνομα ἐκείνου, ἀπορριπτόμενα ὅμως ὑπὸ τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης ὡς μὴ γνήσια. (Προχείρως ὅρα Patrologie von Dr **Otto Bardenhewer,** γ' ἔκδ. 1910. σ. 105-6.— ***τοῦ αὐτοῦ*** Geschichte der altkirchlichen Litteratur τόμ. Α', 1902 σ. 548-557).

[211] Συνεγράφη πιθανῶς τῷ 172 καὶ ἀπηυθύνθη Μάρκῳ τῷ Αὐρηλίῳ.—Ὁ Ἄγγλος W. Cureton νομίσας ὅτι ἀνεῦρε συριακὴν μετάφρασιν τῆς ***ἀπολογίας*** τοῦ Μελίτωνος ἐξέδωκεν αὐτὴν τῷ 1855 συριστὶ ἐν τῷ Spicilegium Syriacum μετ' ἀγγλικῆς μεταφράσεως. Μὴ συμφωνοῦσα ὅμως αὕτη πρὸς τὰ παρὰ τῷ Εὐσεβίῳ γνήσια ἀποσπάσματα τῆς ἀπολογίας ἐθεωρήθη μὴ γνησία. [πλὴν τοῦ Bardenhewer ὅρα καὶ ***Γ. Ι. Δέρβου*** Χριστιανικὴν Γραμματολογίαν τόμ. Β' σελ. 148 καὶ ἑξῆς. —***Ἀρχιμ. Ἀπ. Χριστοδούλου*** Πατρολογίαν τόμ. Α' Κων/πολις, 1894 σελ. 105-6. — Ἐγχειρίδιον Πατρολογίας ***Α. Δ. Κυριακοῦ,*** Ἀθῆναι, 1898 σελ. 44. —Τοῦ αὐτοῦ Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τόμ. Α' σελ. 162. — La grande Encyclopédie française τόμ. 23 ἐν τῇ **λέξει Méliton**).

Ἔκτοτε γὰρ εἰς μέγα καὶ λαμπρὸν τὸ Ῥωμαίων ηὐξήθη κράτος, οὗ σὺ διάδοχος εὐκταῖος γέγονάς τε καὶ ἔσῃ μετὰ τοῦ παιδός, φυλάσσων τῆς βασιλείας τὴν σύντροφον καὶ συναρξαμένην Αὐγούστῳ φιλοσοφίαν, ἣν καὶ οἱ πρόγονοί σου πρὸς ταῖς ἄλλαις θρησκείαις ἐτίμησαν. Καὶ τοῦτο μέγιστον τεκμήριον τοῦ πρὸς ἀγαθοῦ τὸν καθ' ἡμᾶς λόγον συνακμάσαι τῇ καλῶς ἀρξαμένῃ βασιλείᾳ, ἐκ τοῦ μηδὲν φαῦλον ἀπὸ τῆς Αὐγούστου ἀρχῆς ἀπαντῆσαι, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαντα λαμπρὰ καὶ ἔνδοξα κατὰ τὰς πάντων εὐχάς. Μόνοι πάντων ἀναπεισθέντες ὑπό τινων βασκάνων ἀνθρώπων, τὸν καθ' ἡμᾶς ἐν διαβολῇ καταστῆσαι λόγον ἠθέλησαν Νέρων καὶ Δομετιανός. Ἀφ' ὧν καὶ τὸ τῆς συκοφαντίας ἀλόγῳ συνηθείᾳ περὶ τοὺς τοιούτους ρυῆναι συμβέβηκε ψεῦδος. Ἀλλὰ τὴν ἐκείνων ἄγνοιαν οἱ σοὶ εὐσεβεῖς πατέρες ἐπηνωρθώσαντο, πολλάκις πολλοῖς ἐπιπλήξαντες ἐγγράφως ὅσοι περὶ τούτων νεωτερίσαι ἐτόλμησαν. Ἐν οἷς ὁ μὲν πάππος σου Ἀδριανός, πολλοῖς μὴν καὶ ἄλλοις καὶ Φουνδάνῳ δὲ τῷ ἀνθυπάτῳ ἡγουμένῳ τῆς Ἀσίας γράφων φαίνεται. Ὁ δὲ πατήρ σου, καὶ σοῦ τὰ σύμπαντα διοικοῦντος αὐτῷ, ταῖς πόλεσι περὶ τοῦ μηδὲν νεωτερίζειν περὶ ἡμῶν ἔγραψεν ἐν οἷς καὶ πρὸς Λαρισσαίους καὶ πρὸς Θεσσαλονικεῖς καὶ Ἀθηναίους καὶ πρὸς πάντας Ἕλληνας. Σὲ δὲ μᾶλλον, περὶ τούτων τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἔχοντα γνώμην, καὶ πολύ γε φιλανθρωποτέραν καὶ φιλοσοφωτέραν, πεπείσμεθα πάντα πράσσειν, ὅσα σου δεόμεθα».

β') *τὰ περὶ τοῦ Πάσχα δύο* (βιβλία), [212] ἐξ ὧν ὁ Εὐσέβιος διέσωσεν ὀλίγα τινὰ σημειῶν ὡς ἑξῆς: ἐν μὲν οὖν τοῖς περὶ τοῦ Πάσχα τὸν χρόνον, καθ' ὃν συνέταττεν, ἀρχόμενος (=ὁ Μελίτων) σημαίνει ἐν τούτοις:

«ἐπὶ Σερουιλίου Παύλου ἀνθυπάτου τῆς Ἀσίας, ᾧ Σάγαρις καιρῷ ἐμαρτύρησεν, ἐγένετο ζήτησις πολλὴ ἐν Λαοδικείᾳ περὶ τοῦ πάσχα, ἐμπεσόντος κατὰ καιρὸν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, καὶ ἐγράφη ταῦτα».

γ') *τὰ περὶ πολιτείας καὶ προφητῶν* [213] — δ') *ὁ περὶ Ἐκκλησίας* — ε') ὁ

---

212) Τοῦ συγγράμματτος τούτου—κατὰ τὸν Εὐσέβιον [Δ', 26. 4]—καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς «μέμνηται ἐν ἰδίῳ περὶ τοῦ πάσχα λόγῳ, ὅν ὡς ἐξ αἰτίας τῆς τοῦ Μελίτωνος γραφῆς φησὶν ἑαυτὸν συντάξαι». Ἐγράφη δὲ πιθανῶς τῷ 166/67, ἐπὶ ἀνθυπάτου τῆς Ἀσίας οὐχὶ ***Σερουιλίου Παύλου***, ἀγνώστου τῇ ἱστορίᾳ, ἀλλὰ [ὡς σημειοῖ ὁ Ρουφῖνος] ***Σεργίου Παύλου***, διότι πράγματι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρεται ὑπάρξας ἀνθύπατος Ἀσίας κατὰ τὸ β' ἥμισυ τῆς β' ἑκατονταετηρίδος [ἴσως τῷ 166-67]. (ὅρα **Bardenhewer, geschichte** κλπ. ὡς ἀνωτέρω σελ. 549.— **Héfele**, Histoire des consiles, τόμ. Α' μέρ. 1 σελ. 137-139.—***Ε. Ζολώτα***, ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον. Ἀθῆναι 1906 σελ. 116).

213) Ὁ Ἱερώνυμος ἀναγνούς, ὡς φαίνεται, : ***περὶ πολιτείας προφητῶν***, μετέφρασε : de vita prophetarum. [de vir. illust. c. 24.]— Τὸ ἔργον διαλαμβάνει πιθανῶς περὶ Μοντανισμοῦ.

περὶ Κυριακῆς λόγος·—στ΄) *ὁ περὶ φύσεως ἀνθρώπου*· [214])—ζ΄) *ὁ περὶ πλάσεως*·—η΄) *ὁ περὶ ὑπακοῆς πίστεως*·—θ΄) *ὁ περὶ αἰσθητηρίων*· [215])—ι΄) *ὁ περὶ ψυχῆς καὶ σώματος ἢ νοός*·—ια΄) *ὁ περὶ λουτροῦ*· [216])—ιβ΄) *ὁ περὶ*

[214]) Πλεῖστοι κώδικες ἔχουσι: ***περὶ πίστεως ἀνθρώπου***. [ὅρα Bardenhewer καὶ ***Γ. Δέρβου*** ὡς ἀνωτέρω].

[215]) Οἱ ἑλλ. κώδικες ἀναφέρουσι: ***περὶ ὑπακοῆς πίστεως αἰσθητηρίων***. Ὁ Ρουφῖνος σημειοῖ: «de obedientia fidei», «de sensibus». Ὁ Ἱερώνυμος: «de sensibus librum unum». Ὁ Νικηφόρος Κάλλιστος: «***ὁ περὶ ὑπακοῆς πίστεως καὶ ὁ περὶ αἰσθητηρίων***». Σήμερον ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα τῆς διακρίσεως εἰς δύο ἰδιαίτερα βιβλία [ὅρα ***Γ. Δέρβον*** ἔνθα ἀνωτ. σ. 152-153.—Ἀρχιμ. ***Ἀπ. Χριστόδουλον***, ἔνθα ἀνωτ. σελ. 105].

[216]) Ὁ καρδινάλιος Pitra ἀνευρὼν ἐξέδωκε ἐνδιαφέρον ἀπόσπασμα. [Analecta Sacra Spicilegio Solesmensi τόμ. Β΄ σ. 3-5]. Ὁ τίτλος αὐτοῦ «***περὶ λουτροῦ***» συμπίπτει πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον ἀναφερόμενον ἔργον τοῦ ἱ. Μελίτωνος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δυνάμεθα μετὰ θετικότητος νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ εἶνε αὐτὸ τοῦτο γνήσιον ἔργον ἐκείνου. [Bardenhewer, ἔνθα ἀνωτέρω]. Ἐν πάσῃ περιπτώσει καταχωροῦμεν τὸ κείμενον ἔχον ὡς ἑξῆς:

«Ποῖος δὲ χρυσός, ἢ ἄργυρος, ἢ χαλκός, ἢ σίδηρος πυρωθεὶς οὐ βαπτίζεται ὕδατι; ὁ μὲν αὐτῶν ἵνα φαιδρυνθῇ διὰ τῆς χρόας, ὁ δὲ ἵνα τονωθῇ διὰ τῆς βαφῆς.

Ἡ δὲ σύμπασα γῆ ὄμβροις καὶ ποταμοῖς λούεται, καὶ λουσαμένη καλῶς γεωργεῖται· ὁμοίως καὶ ἡ Αἰγυπτιακὴ γῆ λουσαμένη ποταμῷ πληθύνοντι αὔξει μὲν τὸ λήϊον, πληροῖ δὲ τὸν στάχυν, ἑκατοντάχοα δὲ γεωργεῖ διὰ καλοῦ λουτροῦ.

Ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὸς ὁ ἀὴρ λούεται ταῖς τῶν ψεκάδων καταπομπαῖς.

Λούεται καὶ ἡ τῶν ὄμβρων μήτηρ πολυανθὴς ἶρις, ὁπόταν κατὰ ρευμάτων κυρτώσῃ ποταμούς, ὑδραγωγῷ πνεύματι προσκαλουμένη.

Εἰ δὲ βούλῃ τὰ οὐράνια θεάσασθαι βαπτιζόμενα, ἐπάχθητι νῦν ἐπὶ τὸν ὠκεανόν, κἀκεῖ σοι δείξω θαῦμα καινόν· πέλαγος ἀναπεπταμένον καὶ θάλασσαν ἀόριστον καὶ ἀπείρητον βυθὸν καὶ ἀμέτρητον ὠκεανὸν καὶ ὕδωρ καθαρόν, τὸ τοῦ ἡλίου βαπτιστήριον καὶ τὸ τῶν ἄστρων λαμπτήριον καὶ τὸ τῆς σελήνης λουτρόν· τὸ δὲ πῶς λούονται μυστικῶς παρ᾽ ἐμοῦ μάθε πιστῶς·

Ἥλιος μὲν διανύσας τὸν τῆς ἡμέρας δρόμον πυρίνοις ἱππεύμασι, τῇ περιδινήσει τοῦ δρόμου πυροειδὴς γενόμενος, καὶ ὡς λαμπὰς ἐξαφθείς, διακαύσας δὲ τὴν μέσην τοῦ δρόμου ζώνην, ὡς ἂν πλησίον ὀφθῇ, δέκα ἀκτινοβόλοις ἀστραπαῖς καταφλέξαι τὴν γῆν, δυσωπούμενος κάτεισιν εἰς τὸν ὠκεανόν· καθάπερ σφαῖρα χαλκῆ πυρὸς ἔνδοθεν γέμουσα, πολὺ φῶς ἀπαστράπτουσα, λούεται ἐν ὕδατι ψυχρῷ, μέγα ἠχοῦσα, λαμπρυνομένη δὲ ἀπ᾽ αὐγῆς· τὸ δὲ πῦρ ἔνδοθεν οὐ σβέννυται, ἀλλὰ πάλιν ἀπαστράπτει ἀνακαυθέν· οὕτω δὴ καὶ ὁ ἥλιος, πεπυρωμένος ὡς ἀστραπή, ὅλως οὐ τελευτῶν λούεται ἐν ὕδατι ψυχρῷ ἀκοίμητον ἔχων τὸ πῦρ. λουσάμενος δὲ βαπτίσματι μυστικῷ, σφόδρα εὐφραίνεται, τὸ ὕδωρ ἔχων τροφήν. εἷς δὲ καὶ ὁ αὐτὸς ὤν, ὡς καινὸς τοῖς ἀνθρώποις ἀνατέλλει ἥλιος, τετονωμένος ἐκ βυθοῦ, κεκαθαρμένος ἐκ λουτροῦ· τὸ δὲ νυκτερινὸν ἐξελάσας σκότος, λαμπρὰν ἐγέννησεν ἡμέραν.

Κατὰ δὲ τὸν τούτου δρόμον καὶ ἡ τῶν ἄστρων κίνησις καὶ ἡ τῆς σελήνης φύσει ἐνεργεῖ· λούονται γὰρ εἰς τὸ τοῦ ἡλίου βαπτιστήριον, ὡς καλοὶ μαθηταί· οἱ γὰρ ἀστέρες μετὰ τῆς σελήνης κατ᾽ ἴχνος τοῦ ἡλίου διώκουσιν, καθαρὰν ἔχοντες αὐγήν.

ἀληθείας· [217])—*ιγ΄) ὁ περὶ κτίσεως καὶ γενέσεως Χριστοῦ·* [218])—*ιδ΄) ὁ περὶ προφητείας·* [219]) —*ιε΄) ὁ περὶ φιλοξενίας·*—*ιστ΄) ἡ κλείς·* [220]) —*ιζ΄) τὰ περὶ τοῦ διαβόλου·*—*ιη΄) περὶ τῆς ἀποκαλύψεως Ἰωάννου·* [221])— *ιθ΄) ὁ περὶ ἐνσωμάτου Θεοῦ·* —*κ΄) ἐκλογαὶ (ἐν ἓξ βιβλίοις),* [222]) ἐξ ὧν διεσώθη ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου τὸ προοίμιον φέρον τύπον ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ὀνήσιμον καὶ ἔχον ὧδε:

«Μελίτων Ὀνησίμῳ τῷ ἀδελφῷ χαίρειν. Ἐπειδὴ πολλάκις ἠξίωσας, σπουδῇ τῇ πρὸς τὸν λόγον χρώμενος, γενέσθαι σοι ἐκλογὰς ἔκ τε τοῦ

Εἰ δὲ ὁ ἥλιος σὺν ἄστροις καὶ σελήνῃ λούεται ἐν ὠκεανῷ, διατί καὶ ὁ Χριστὸς ἐν Ἰορδάνῃ οὐ λούεται; βασιλεὺς οὐρανῶν, καὶ κτίσεως ἡγεμών, ἥλιος ἀνατολῆς, ὅς καὶ τοῖς ἐν ᾅδου νεκροῖς ἐφάνη καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ βροτοῖς. καὶ μόνος ἥλιος οὗτος ἀνέτειλεν ἀπ' οὐρανοῦ».

217) Τινὲς φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἐν τῷ Νιτριακῷ κώδικι τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ἀνευρεθεῖσα συριστὶ ἀπολογία ὑπὸ τοῦ W. Cureton καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσα [ὅρα σημ. 211] δύναται νὰ ταὐτισθῇ πρὸς τὸ **περὶ ἀληθείας** γνήσιον ἔργον τοῦ ἱ. Μελίτωνος. Ἡ γνώμη αὕτη ἀποτελεῖ ἁπλῆν εἰκασίαν. [ὅρα *Γ. Δέρβου* ἔνθα ἀνωτέρω.—Ἐκκλησ. ἱστορία **Φ. Βαφείδου** Α', σ. 151]

218) Ὁ Ἀρχιμ. Ἀπόστ. Χριστοδούλου [ἔνθα ἀνωτ. σ. 105] σημειοῖ: «**περὶ κτίσεως καὶ γεννήσεως Χριστοῦ** [ἢ κατ' ἄλλους, **περὶ πίστεως καὶ γεννήσεως Χριστοῦ)**».

219) Τὰ ἑλλην. κείμενα ἔχουσι: «**λόγος αὐτοῦ περὶ προφητείας**» ὁ Ῥουφῖνος μετέφρασε: «de prophetia ejus», ὁ δὲ Ἱερώνυμος: «de prophetia sua».—Κατὰ τὸ περιεχόμενον συμπίπτει ἴσως πρὸς τό: «**περὶ πολιτείας καὶ προφητῶν**» [ὅρα Bardenhewer geschichte κλπ. ὡς ἀνωτέρω].

220) Ἀπετέλει δοκίμιον καὶ ὁδηγὸν εἰς κατανόησιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς.—Ὁ Καρδινάλιος Pitra ἰσχυρίσθη ὅτι ἀνεῦρε τῷ 1855 ἐν λατινικῇ μεταφράσει τὸ σύγγραμμα τοῦτο· ἡ νεωτέρα ὅμως ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἀπέδωκεν αὐτὸ εἰς λατῖνον συγγραφέα τοῦ ι΄ ἢ ια΄ ἢ ιβ΄ αἰῶνος. [ὅρα **Γ. Δέρβου** ἔνθα ἀνωτέρω. σ. 153—Ἀρχιμ. **Α. Χριστοδ.** ἔνθα ἀνωτ. σελ. 106.— Ἐγχειρίδιον Ἑρμηνευτικῆς ὑπὸ **Βασιλείου Ἀντωνιάδου.** Κων/πολις, 1921 σελ. 19.—Clef de St. Meliton, ἄρθρον ἐν τῇ XXX fascicule du Dictionn. d'Archéologie Chrétienne σελ. 1850 καὶ ἑξῆς].

221) Τὴν διάκρισιν ποιοῦνται ὁ Ῥουφῖνος [de diabolo, de revelatione Johannis] καὶ ὁ Ἱερώνυμος [de diabolo, de apocalypsi Johannis].—[ὅρα Bardenhewer-Geschichte κλπ. ἔνθα ἀνωτέρω].

222) Ὁ κατάλογος οὗτος τοῦ ἱ. Μελίτωνος ἔχει πολλὴν σπουδαιότητα πρὸς γνῶσιν τῶν κανονικῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ σεβαστός μοι καθηγητὴς τῆς Θεολογίας καὶ Φιλοσοφίας ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ ἱ. Θεολ. Σχολῇ κ. Β. Ἀντωνιάδης φρονεῖ ὅτι «δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μονονουχὶ βέβαιον καὶ ἀναντίρρητον, ὅτι καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Μελίτωνος ὑπὸ τὸν **Ἱερεμίαν** συνυπονοοῦνται οὐ μόνον οἱ **Θρῆνοι** αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ ἡ **Ἐπιστολὴ** καὶ ὁ **Βαρούχ,** ὅπως ὑπὸ τὸν **Ἔσδραν** καὶ ὁ **Νεεμίας,** ἐνῷ τὸ βιβλίον τῆς **Ἐσθὴρ** δυσκόλως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς συνυπονοούμενον μετ' ἄλλου τινὸς βιβλίου ἢ κατὰ τύχην ἐκπεσὸν τοῦ καταλόγου».

νόμου καὶ τῶν προφητῶν, περὶ τοῦ Σωτῆρος καὶ πάσης τῆς πίστεως ἡμῶν, ἔτι δὲ καὶ μαθεῖν τὴν τῶν παλαιῶν βιβλίων ἐβουλήθης ἀκρίβειαν, πόσα τὸν ἀριθμὸν καὶ ὁποῖα τὴν τάξιν εἶεν, ἐσπούδασα τὸ τοιοῦτο πρᾶξαι, ἐπιστάμενός σου τὸ σπουδαῖον περὶ τὴν πίστιν καὶ φιλομαθὲς περὶ τὸν λόγον· ὅτι τε μάλιστα πάντων πόθῳ τῷ πρὸς Θεὸν ταῦτα προκρίνεις περὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας ἀγωνιζόμενος. Ἀνελθὼν οὖν εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ ἕως τοῦ τόπου γενόμενος ἔνθα ἐκηρύχθη καὶ ἐπράχθη καὶ ἀκριβῶς μαθὼν τὰ τῆς Παλαιᾶς διαθήκης βιβλία, ὑποτάξας ἔπεμψά σοι, ὧν ἐστι τὰ ὀνόματα. Μωϋσέως πέντε· Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικόν, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιον· Ἰησοῦς Ναυῆ, Κριταί, Ρούθ, Βασιλειῶν τέσσαρα, Παραλειπομένων δύο, Ψαλμῶν Δαβίδ, Σολομῶντος Παροιμίαι, αἵ καὶ Σοφία, Ἐκκλησιαστής, Ἆσμα Ἀσμάτων, Ἰώβ, Προφητῶν, Ἠσαΐου, Ἱερεμίου· τῶν δώδεκα ἐν μονοβίβλῳ· Δανιήλ, Ἰεζεκιήλ, Ἔσδρας. Ἐξ ὧν καὶ τὰς ἐκλογὰς ἐποιησάμην εἰς ἓξ βιβλία διελών».

κα') *Λόγος εἰς τὸ Πάθος,* [223] ἐξ οὗ Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης ἀναφέρει ἓξ μόνον λέξεις, τὰς ἑξῆς:

«ὁ Θεὸς πέπονθεν ὑπὸ δεξιᾶς Ἰσραηλίτιδος».

κβ') *Λόγος περὶ σαρκώσεως Χριστοῦ* [224] ἀποτελούμενος τουλάχιστον ἐκ τριῶν βιβλίων, ἐκ τοῦ τρίτου τῶν ὁποίων ὁ αὐτὸς καὶ ἀνωτέρω διέσωσε μικρὸν ἀπόσπασμα, τὸ ἑξῆς:

«ὡς οὐδὲ μία ἀνάγκη τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ἐξ ὧν μετὰ τὸ βάπτισμα ὁ Χριστὸς ἔπραξε, παριστᾶν τὸ ἀληθὲς καὶ ἀφάνταστον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὰ γὰρ μετὰ τὸ βάπτισμα ὑπὸ Χριστοῦ πραχθέντα, καὶ μάλιστα τὰ σημεῖα, τὴν αὐτοῦ

---

223) Migne τόμ. 89 σ. 197. — Ὁ Ἀν. Σιναΐτης ἐπεξηγῶν διὰ πολλῶν «τὰς χρήσεις, ἃς προσφέρουσι Θεοδοσιανοὶ καὶ Γαϊανῖται ἀγωνιζόμενοι παθητὸν σὺν τῇ σαρκὶ δεῖξαι καὶ τὸν ἐν αὐτῇ Θεὸν Λόγον», μεταξὺ δ' αὐτῶν καὶ τὴν φρασεολογίαν τοῦ ἱ. Μελίτωνος ἐπιλέγει : «ὁπηνίκα ἀκούσης [=τῶν ἐν λόγῳ ἐκφράσεων], μηδαμῶς τῇ τοῦ Θεοῦ Λόγου φύσει τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον λογίσῃ, ἀλλὰ τῇ καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένῃ αὐτῷ σαρκί. Ὥσπερ γὰρ θεολογεῖται ἡ σὰρξ διὰ τὴν πρὸς Θεὸν Λόγον ἄρρητον καὶ ἀδιαίρετον ἕνωσιν, οὕτω πολλάκις ἀνθρωπολογεῖται καὶ παθολογεῖται καὶ θανατολογεῖται καὶ ὁ ἐν αὐτῇ Θεὸς Λόγος οἰκειούμενος τὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σαρκὸς πάθη οἰκονομικῶς πως καὶ συγκαταβατικῶς, μένων αὐτὸς ἀπαθὴς καὶ ἀθάνατος φυσικῶς καὶ ἀληθῶς ὡς Θεός. Καὶ ὥσπερ ἐὰν λαβὼν ρομφαίαν καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ καμίνῳ τῶν παίδων ἔσφαξας Ἀζαρίαν, οὐδαμῶς τὴν τοῦ πυρὸς φύσιν ἔβλαπτες ἢ ἐχώριζες ἐκ τοῦ σώματος, οὕτω καὶ τῆς σαρκὸς Χριστοῦ παθούσης, ἀχώριστος καὶ ἀπαθὴς ἦν ὁ Θεὸς Λόγος ἐν αὐτῇ». [σ. 200-201].

224) Migne τόμ. 89 σ. 228. 229. — Ὁ Ἀναστ. Σιναΐτης τοῦ ἐν λόγῳ ἀποσπάσματος προτάσσει τὰ ἑξῆς : ὁ θεῖος καὶ πάνσοφος ἐν διδασκάλοις Μελίτων, ἐν τῷ περὶ σαρκώσεως Χριστοῦ λόγῳ τρίτῳ, λίαν ἐπιμέμφεται ἐξηγητὴν τὸν βουλόμενον ἐκ τῶν

κεκρυμμένην ἐν σαρκὶ θεότητα ἐδήλουν καὶ ἐπιστοῦντο τῷ κόσμῳ. Θεὸς γὰρ ὢν ὁμοῦ τε καὶ ἄνθρωπος τέλειος ὁ αὐτός, τὰς δύο αὐτοῦ οὐσίας ἐπιστώσατο ἡμῖν· τὴν μὲν θεότητα αὐτοῦ, διὰ τῶν σημείων ἐν τῇ τριετίᾳ τῇ μετὰ τὸ βάπτισμα· τὴν δὲ ἀνθρωπότητα αὐτοῦ, ἐν τοῖς τριάκοντα χρόνοις τοῖς πρὸ τοῦ βαπτίσματος. Ἐν οἷς διὰ τὸ ἀτελές, τὸ κατὰ σάρκα ἀπέκρυβε τὰ σημεῖα τῆς αὐτοῦ θεότητος, καίπερ Θεὸς ἀληθὴς προαιώνιος ὑπάρχων .

ΤΟ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ CHELTENHAM

(συνέχεια ἀπὸ σελ. 27 τοῦ Δ΄ ἔτους)

Σχέσεις μετ' ἄλλων 'Εκκλησιῶν καὶ ἕνωσις ἐπὶ τοῦ 'Ιεραποστολικοῦ ἐδάφους.

[Παρασκευή, 5 'Οκτωβρίου π. μ.]

Πρῶτος ἐκλήθη, ὅπως ἐκθέσῃ τὰς σχέσεις 'Ορθοδόξου καὶ 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας ὁ Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανός. Ἤρξατο δι' ἱστορικῆς ἀνασκοπήσεως τῶν σχέσεων Καντουαρίας καὶ 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, ἰδίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῷ ἀπωτέρῳ παρελθόντι καὶ ἀπέδειξε τὴν ὕπαρξιν ἀπ' ἀρχῆς σημείων ἐπαφῆς μεταξὺ αὐτῶν. 'Εν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἡ ἐπαφὴ αὕτη ἀπὸ ἀκαδημαϊκῆς κατέστη πρακτικὴ ἰδίᾳ μετὰ τὸν πόλεμον, ὅτε τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον ἀποδεχθὲν τὴν πρόσκλησιν τοῦ Σεβ. 'Αρχιεπισκόπου Καντουαρίας ἔπεμψεν ἀποστολὴν εἰς Λονδῖνον, ἥτις συζητήσασα μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου τοῦ Λάμπεθ ὁρισθείσης 'Επιτροπῆς συνέσφιγξεν ἔτι μᾶλλον τοὺς μεταξὺ τῶν δύο 'Εκκλησιῶν δεσμούς. 'Αναλύσας δὲ τὰ σπουδαιότερα σημεῖα τῆς ἐκθέσεως τῆς Πατριαρχικῆς 'Αποστολῆς ἐτόνισεν ἰδίᾳ πρῶτον τὸ σημεῖον, ἐν ᾧ αὕτη ὁμολογεῖ

μετὰ τὸ βάπτισμα ὑπὸ Χριστοῦ πραχθέντων παραστῆσαι ἢ πιστώσασθαι τὸ ἀληθὲς τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἢ τῶν φυσικῶν καὶ ἀναμαρτήτων αὐτοῦ πραγμάτων, λέγω δὲ πείνης, δίψης, ὕπνου, δακρύου, πτύσματος, ἱδρῶτος, ἐκκρίσεως τῆς διὰ ρινὸς καὶ ἐκκρίσεως καὶ ἀποβολῆς τῆς φθειρομένης καὶ πεττομένης βρώσεως καὶ πόσεως φυσικῆς. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ ψυχὴν ὁμοίως ἀδιαβλήτων καὶ φυσικῶν ἡμῖν ὄντων, τοῦτ' ἔστι τῆς λύπης καὶ ἀγωνίας καὶ ἀθυμίας. Φησὶ γὰρ κατὰ Μαρκίωνος συντάττων ὁ θεόσοφος Μελίτων.... Πρὸς ὃν λίαν ἐχεφρόνως ὁ Μελίτων ἀπεκρίνατο φάσκων». [ὅρα καὶ Bardenhewer Geschichte κλπ. ὡς ἀνωτέρω. — *Γ. Δέρβου* ἔνθα ἀνωτέρω σ. 155. — 'Αρχιμ. *'Απ. Χριστοδούλαυ* ἔνθα ἀνωτ. σ. 106)·

ὅτι οἱ 'Αγγλικανοὶ ἔχουσιν εὐρυτέραν ἔννοιαν περὶ ἐκκλησίας, ἥτις ἀποβαίνει ἀκατάληπτος εἰς τοὺς ὀρθοδόξους καὶ δεύτερον τὸ σημεῖον καθ' ὃ αὕτη μετὰ τὴν ἐν 'Αγγλίᾳ διαμονὴν αὐτῆς ἐπείσθη, ὅτι ἡ μυστηριακὴ κοινωνία (communio in sacris) ἄνευ προηγουμένης δογματικῆς συμφωνίας δὲν εἶνε ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα εἰς τὴν ὑγιᾶ καὶ σωτηριώδη ἕνωσιν τῶν 'Εκκλησιῶν ἡμῶν. Μνημονεύων ἐφεξῆς τῆς στάσεως τῶν 'Ορθοδόξων ἐν Λωζάνῃ εἶπεν, ὅτι ἡ 'Αγγλικανικὴ ἄποψις, ἐφ' ὅσον ἠκολούθει γραμμὴν καθολικὴν ὑπεστηρίχθη τὰ μάλιστα ὑπὸ τῆς 'Ορθοδόξου 'Αντιπροσωπείας, ἥτις προέβη εἰς τὴν γνωστὴν αὐτῆς δήλωσιν, ὅταν εὗρεν ὅτι οἱ προτεινόμενοι ὅροι ἑνώσεως ἦσαν οὕτως εὐρεῖς, ὥστε νὰ μὴ συμβιβάζωνται πρὸς ἀρχάς, τὰς ὁποίας ἡ ὀρθόδοξος 'Εκκλησία θεωρεῖ θεμελιώδεις. Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ ῥήτωρ προσέθηκεν, ὅτι τὴν ἕνωσιν 'Ορθοδόξου καὶ 'Αγγλικανικῆς θεωρεῖ ὡς δυνατὴν ἐν μέλλοντι προσεχεστέρῳ ἢ μετὰ πάσης ἄλλης 'Εκκλησίας, ἐξαιρέσει ἴσως τῶν Παλαιοκαθολικῶν. Καταλήγων ὁ Μητροπολίτης Θυατείρων ἐξεδήλωσε τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ἐλπίδα εἰς τὴν μελλοντικὴν ἕνωσιν παραθέσας τὴν ἀπάντησιν, ἣν ἔδωκεν εἰς ὀρθόδοξον ἀπελπίζοντα περὶ τῶν μετὰ τῆς 'Αγγλικ. 'Εκκλησίας σχέσεων. «Οὐδέποτε θὰ ἀπελπίσω· ἀπελπίζεσθε, διότι ἀγνοεῖτε τὴν φύσιν καὶ τὴν σύστασιν τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας καὶ δὲν παρηκολουθήσατε ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν βραδεῖαν, ἀλλ' ἀναμφίβολον ἐξέλιξιν ἐν τῇ 'Αγγλικανικῇ 'Εκκλησίᾳ..... Διατί νὰ μὴ δεχθῶμεν, ὅτι θὰ ἔλθῃ ποτε ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ καθολικὸς πυρήν, ὅστις πάντοτε ὑφίστατο ἐν τῇ 'Αγγλικανικῇ 'Εκκλησίᾳ θὰ ἐπικρατήσῃ εἰς ὅλον αὐτῆς τὸ σῶμα, καὶ αὕτη νὰ ἐμφανισθῇ ὑπὸ τοιαύτην μορφήν, ὥστε ἡ ἕνωσις αὐτῆς μετὰ τῆς 'Ορθοδόξου νὰ ἀποβῇ δυνατή»;

Μετ' αὐτὸν ὁ Δανὸς Λουθηρανὸς 'Επίσκοπος Dr Amundsen, 'Επίσκοπος Haderslew, μετὰ πολλῆς εὐγλωττίας ἐξέθηκε τὰς ἀπόψεις τῆς ἰδίας 'Εκκλησίας καὶ τὰς σχέσεις αὐτῆς μετὰ τῆς 'Αγγλικανικῆς. 'Αφοῦ ὥρισε τὴν 'Εκκλησίαν ὡς τὸ ὄργανον πρὸς προαγωγὴν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐτόνισε τὴν προτεσταντικὴν ἄποψιν, ὅτι οὐδεμία 'Εκκλησία κατέχει τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀπεκαλύφθη ἡμῖν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, καὶ ὑπεστήριξεν, ὅτι τὸ χριστιανικὸν ἰδεῶδες δὲν εἶνε **ὁμοιομορφία**, ἀλλ' ἑνότης. Εἶτα ἐξέφρασε τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὴν 'Αγγλικ. 'Εκκλησίαν διὰ τὰς τελετὰς αὐτῆς, διὰ τὴν περιληπτικότητα αὐτῆς, ἥτις κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς ἀρχαιοτρόπους Εὐαγγελικούς, ὀπαδοὺς τῆς 'Υψηλῆς 'Εκκλησίας, οἵτινες πράγματι ἀνύψωσαν τὴν 'Εκκλησίαν, καὶ ὀποδοὺς τῆς Εὐρείας, οἵτινες ἀφόβως ἀντιμετωπίζουσι νεώτερα προβλήματα. 'Ο ῥήτωρ προσέθηκεν, ὅτι ὀφείλει εἰς τὴν 'Αγγλικαν. 'Εκκλησίαν δύο τινά· πρῶτον τὴν περὶ **μιᾶς ἁγίας 'Εκκλησίας ἰδέαν** μετὰ τῆς συναισθήσεως, ὅτι αἱ διαιρέσεις ἡμῶν δέον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς βαρεῖαι ἁμαρτίαι καὶ εἶτα τὴν

ἰδέαν, ὅτι Χριστιανισμὸς σημαίνει πρακτικὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τοῖς κοινωνικοῖς πράγμασιν, ὡς ἐδιδάχθη τοῦτο παρὰ τῶν Ἄγγλων χριστιανῶν Κοινωνιστῶν τοῦ Maurice καὶ τοῦ Westcott. Εἶτα διέγραψεν εἰκόνα τοῦ Σκανδιναυϊκοῦ Λουθηρανισμοῦ συντηρητικωτέρου ἢ ὁ Γερμανικὸς καὶ διασώζοντος τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα τῆς συντηρητικότητος ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀμφίοις καὶ ἐν τῇ διαμορφώσει τῆς θείας λατρείας. Ἐτόνισεν, ὅτι τὸ κήρυγμα προέχει παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ ἡ θεία λειτουργία κατέχει ὡσαύτως σπουδαίαν θέσιν καὶ ὅτι ἐν αὐτῇ συνδυάζεται τὸ τελετουργικὸν τῆς Ὑψηλῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ πνεύματος μιᾶς συνάξεως εἰς προσευχὴν τῶν Ἀσυμμορφώτων, ὅτι διετήρησαν τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν καὶ αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ ἀποκτήσωσι πρόσθετον ἰσχὺν διὰ τῆς συνεργασίας καὶ συνενώσεως μετ' ἄλλων Ἐκκλησιῶν ἰδίᾳ δὲ τῆς Ἀγγλικανικῆς, παρ' ἧς ἐλπίζουσι πολλά. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν δύο ὑπάρχει τὸ ζήτημα τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς. Ἐκ τῶν Σκανδιναυϊκῶν ἐκκλησιῶν ἡ μὲν Σουηδικὴ κέκτηται τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ Νορβηγικὴ καὶ ἡ Δανική. Ἡ γνώμη ὅμως τοῦ ἀγορητοῦ ἐπὶ τοῦ ζητήματος εἶνε, ὅτι ἡ Σουηδικὴ Ἐκκλησία θεωρεῖ τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν ὡς ὡραίαν κληρονομίαν, ἀλλ' οὐχὶ ὡς ἀναγκαίαν καὶ ἐντεῦθεν διατελεῖ ἐν πλήρει κοινωνίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων Σκανδιναυϊκῶν Ἐκκλησιῶν καὶ μετὰ τῶν ἐκτὸς Λουθηρανῶν. Τελευταῖον ἀναφέρει ὅτι συνεκροτήθησαν μικρὰ συνέδρια Σκανδιναυῶν ἐπισκόπων πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος· ἀλλ' ἐνῷ ὀλίγοι τινὲς ἰδίᾳ ἐν Νορβηγίᾳ καὶ Φιλλανδίᾳ θρηνοῦσι τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐπισκοπικῆς διαδοχῆς, τὸ πλεῖττον οὐδὲ σκεπτόμεθα, λέγει, περὶ τοῦ ζητήματος εἰμὴ ὅταν συζητῶμεν μετὰ τῶν Ἄγγλων φίλων. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ῥήτορος πραγματικὴ ἕνωσις εἶνέ τι ἀδύνατον ἐὰν μία Ἐκκλησία ζητῇ παρὰ τῆς ἄλλης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς πεποιθήσεις αὐτῆς περὶ τοῦ ἰδίου παρελθόντος, τὸ πρῶτον δὲ καθῆκον τῶν Ἐκκλησιῶν εἶνε νὰ καλλιεργῶσι φιλικὰ αἰσθήματα δι' ἐπαφῆς καὶ ἀμοιβαίας ἀρωγῆς καὶ φιλίας.

Ὁ Dr Deissmann, διαπρεπὴς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἤρξατο ὡσαύτως ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ὑπομνήσας Βονιφάτιον τὸν Ἄγγλον ἀπόστολον τῶν Γερμανῶν. Κατὰ τὴν Μεταρρύθμισιν ὅτε Λουθηρανισμὸς καὶ ὁ Ἀγγλικανισμὸς ἐγεννήθησαν ἀπὸ κοινῆς βάσεως τοῦ καθολικισμοῦ. Ἀλλ' ἐνῷ ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ὑπὸ τῆς Ῥώμης ἀπελευθέρωσις συνετελέσθη μᾶλλον ἐν τῇ διοικήσει καὶ ἡ μεταρρύθμισις ἔφερε χαρακτῆρα ἀριστοκρατικὸν μεταδιδομένη ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἐν Γερμανίᾳ συνέβη τὸ ἀντίθετον. Κατὰ τὸ 1918 αἱ Γερμανικαὶ Ἐκκλησίαι ἀπέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ κράτους καὶ ἀπὸ τοῦ 1922 ἐσχηματίσθη ἡ «Γερμανικὴ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ὁμοσπονδία». Ἀπὸ τοῦ πολέμου τινὲς τῶν Γερμανικῶν Ἐκκλησιῶν εἰσήγαγον τὸν συνταγματικὸν ἐπισκοπικὸν

βαθμὸν καὶ δὴ καὶ τὸν τίτλον «ἐπίσκοπος». Ὁ ῥήτωρ ὑπέμνησε τὴν ἐπιρροήν, ἣν ἤσκησεν ὁ Λουθηρανισμὸς κατὰ τὸ δεύτερον στάδιον τῆς Ἀγγλικῆς μεταρρυθμίσεως, ἀλλ' ὡμολόγησεν, ὅτι τὰ 39 ἄρθρα δὲν εἶνε οὔτε Λουθηρανικὴ οὔτε Καλβανικὴ ὁμολογία, ἀλλ' ἁπλούστατα Ἀγγλική. Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία κατὰ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ εἶνε ἡ ἐθνικὴ Ἀγγλ. Ἐκκλησία ἔχουσα τὰς ρίζας αὐτῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Μεσαίωνος καὶ τῆς ἀρχαιότητος καὶ διατηροῦσα μετὰ συμπαθείας πολλὰ ἐκ τῆς ἀρίστης κληρονομίας τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλ' ἔχουσα ταὐτοχρόνως οὐχὶ κεκλεισμένα ὦτα καὶ καρδίαν καὶ πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Μεταρρυθμίσει. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ σήμερον τὴν γέφυραν μεταξὺ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Καθολικισμοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ παγκοσμίου Προτενσταντισμοῦ ἀφ' ἑτέρου. Ἐφεξῆς ὁ ῥήτωρ ἐμνημόνευσε δύο ἀκόμη σημεῖα ἐπαφῆς μεταξὺ Ἀγγλικανισμοῦ καὶ Λουθηρανισμοῦ, ὧν τὸ πρῶτον ἡ ἵδρυσις Ἀγγλο-πρωσσικῆς Ἐπισκοπῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τοῦ 1841-86 καὶ τὸ δεύτερον ἡ ἀποκατάστασις μυστηριακῆς κοινωνίας μεταξὺ Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ Σουηδικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλωθεῖσα διὰ τῆς συμμετοχῆς δύο Ἀγγλικαν. Ἐπισκόπων εἰς τὴν χειροτονίαν ἑνὸς Σουηδοῦ Ἐπισκόπου τῷ 1920 καὶ ἑνὸς Σουηδοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὴν χειροτονίαν Ἄγγλου Ἐπισκόπου τῷ 1927. Οὕτως ἐνῷ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία συνδέεται πρὸς τὸν Καθολικισμόν, ἡ μετ' αὐτῆς ἐν κοινωνίᾳ διατελοῦσα Σουηδικὴ συνδέεται πρὸς τὸν Λουθηρανισμὸν καὶ τὸν Προτεσταντισμόν. Ὡς ἔχουσι νῦν τὰ πράγματα, τὸ μόνον μέσον εἶνε, ὅπως γνωρίσωσιν ἀλλήλας αἱ Ἐκκλησίαι, ἵνα προαχθῇ ἡ ἑνωτικὴ κίνησις.

Μετὰ τοὺς τρεῖς ῥήτορας, τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου Σεβ. Ἐπίσκοπος Gloncester τονίσας δύο τινά· πρῶτον ὅτι ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα εὐέλπιδες ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν μεγίστην πρόοδον, ἥτις ἐγένετο ἀπὸ 40 ἐτῶν καὶ δεύτερον, ὅτι εἰς ὅλα τὰ σχέδια περὶ ἑνώσεως αἱ βλέψεις ἡμῶν πρέπει νὰ εἶνε εὐρεῖαι. Δὲν εἶνε ἀκόμη καιρός, ὅπως φθάσωμεν εἰς συμφωνίας μετὰ ταύτης ἢ ἐκείνης τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ ἐξακολουθήσωμεν δοκιμάζοντες πανταχόσε, ὅπως εὕρωμεν τὴν βάσιν μιᾶς ἡνωμένης Ἐκκλησίας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἐξετέθησαν ἐν τῷ Συνεδρίῳ ὅλαι αἱ περὶ ἑνώσεως ἀπόψεις.

*
* *

[Παρασκευή, 5 Ὀκτωβρίου μ. μ.]

Ὁ Λόρδος Sands ἀντιπροσωπεύων τὴν Σουηδικὴν Πρεσβυτεριανὴν Ἐκκλησίαν ἦτο ὁ πρῶτος τῶν μεταμεσημβρινῶν ῥητόρων. Ἐν πρώτοις διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς διακρίσεως, ἣν συνήθως ποιοῦνται οἱ Ἀγγλικανοί, τῶν χριστιανῶν εἰς **καθολικοὺς** καὶ εἰς **προτεστάντας**, καθόσον οἱ Πρεσβυτε-

ριανοὶ ἔχουσι σπουδαίας ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ καθολικισμοῦ καὶ θεμελιωδῶς ἔχουσι πολλὰ περισσότερα κοινὰ μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἢ μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς ἃς συνήθως κατατάσσονται. Ἐφεξῆς ὁ ῥήτωρ διέγραψε σημεῖά τινα τῆς διδασκαλίας τῶν Πρεσβυτεριανῶν. Οὕτως οὗτοι ἐμμένουσιν εἰς τὰ καθολικὰ σύμβολα, ἡ δὲ Ἐκκλησία κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν δὲν εἶνε ἐλευθέρα κοινωνία, ἀλλὰ θεσμὸς θεῖος κεκτημένος θείαν αὐθεντίαν· τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα ὡσαύτως ἔχει θείαν τὴν προέλευσιν καὶ ἀντλεῖ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ παρὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐνεργοῦντος διὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ· τὰ δύο μείζονα μυστήρια, τὸ βάπτισμα δηλονότι καὶ ἡ θεία Εὐχαριστία, εἶνε πραγματικὰ μέσα θείας χάριτος, οὐχὶ δὲ ἁπλαῖ συμβολικαὶ τελεταί. Ἡ Ἐκκλησία κέκληται πράγματι αὐθεντίαν ἀσκουμένην ὅμως οὐχὶ δι' ἱεραρχίας ἀτόμων, ἀλλὰ δι' ἱεραρχίας ἐκκλησιαστικῶν Συνελεύσεων. Μεταβαίνων εἶτα εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἑνώσεως ὁ λόρδος Sands εἶπεν, ὅτι πρέπει κανεὶς νὰ εἶνε ὄχι ἀδιορθώτως αἰσιόδοξος, ἀλλ' αὐτόχρημα μωρὸς διὰ νὰ θεωρῇ τὴν ἕνωσιν ἐφικτὴν ἐντὸς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπὶ βάσεώς τινος ἄλλης ἢ τῆς διατηρήσεως ὑπό τινα τύπον τοῦ ἱστορικοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ. Βεβαίως ὑπάρχουσι βαθέως ἐρριζωμέναι παραδόσεις καὶ προκαταλήψεις, αἵτινες δέον νὰ ὑπερπηδηθῶσιν, ἀλλ' αὗται θὰ ὑποχωρήσωσιν ὑπὸ ἕνα ὅρον ἂν δηλονότι ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ θέσις τῶν μὴ ὑπὸ ἐπισκόπων χειροτονηθέντων λειτουργῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἑνώσεως. Μία γενεὰ κληρικῶν μετὰ τῶν πεποιθήσεων ἢ εὐθιξιῶν αὐτῶν φαίνεται, ὅτι εἶνε μικρόν τι ἐν σχέσει πρὸς τὴν μεγάλην κίνησιν τῆς χριστιανικῆς ἑνώσεως, ἀλλ' ὅμως δύναται νὰ ἀποβῇ μέγα καὶ ζωτικόν. Τὸ ἕτερον ζήτημα κατὰ τὸν ῥήτορα δηλ. ἡ κυβέρνησις τῆς Ἐκκλησίας παρ' ἐπισκόπων ἢ ἐκκλησιαστ. Συνελεύσεων δὲν παρουσιάζει ἀνυπερβλήτους δυσχερείας. Διότι ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ὑπάρχουσι τάσεις ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅπως αὕτη κυβερνᾶται δι' ἀντιπροσώπων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Σκωτίας καὶ ἐν ἄλλαις Πρεσβυτεριαναῖς Ἐκκλησίαις, ἀφ' ἑτέρου παρατηρεῖται ὁλονὲν ἐπιτεινομένη ἡ αἴσθησις τῆς ἀνάγκης τῆς ἀναβιώσεως τοῦ ἀρχαίου πρεσβυτεριανοῦ ἀξιώματος τοῦ ***Ἐπαρχιακοῦ Ἐπόπτου*** (Superintendent).

Μετ' αὐτὸν ὁ Dr Garvic, διευθυντὴς τοῦ New College τοῦ Λονδίνου, ἐποιήσατο ἀνασκοπὴν τῶν τριῶν κινήσεων, αἵτινες γνωσταὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα Κωνσταντία, Στοκχόλμη καὶ Λωζάννη συνετέλεσαν μεγάλως, ὅπως φέρωσιν εἰς ἐπαφὴν τοὺς χριστιανοὺς πρὸς ἀλλήλους. Ἐφεξῆς ἐμνημόνευσε τρία σκιερὰ σημεῖα· τὸ α') τούτων εἶνε ἡ ἀπάντησις τῶν Ἀσυμμορφώτων εἰς τὴν Ἔκκλησιν τοῦ Λάμπεθ· τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς συζητήσεως ἦτο ἡ θέσις τῶν μὴ ἐπισκοπικῶς χειροτονηθέντων κληρικῶν, διότι οἱ Ἀσυμμόρφωτοι δὲν ἀπεδέχθησαν τὴν πρότασιν τῆς **ὑπὸ ὅρους** ἐπισκοπικῆς χειροτονίας, καθόσον ἀποδεχόμενοι αὐτὴν ἤθελον ἀτιμάσῃ τὸν Κύριον αὐτῶν

δεικνύοντες, ὅτι ἀρνοῦνται τὴν ἐπάρκειαν τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν τῇ χειροτονίᾳ αὐτῶν· τὸ β') εἶνε, ὅτι ἐν Λωζάννῃ καίτοι οἱ χριστιανοὶ συνέψαλον, συμπροσηυχήθησαν, συνεμελέτησαν καὶ συνεκροάσθησαν τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐπετεύχθη νὰ ἑνωθῶσιν ἐν τῇ αὐτῇ Τραπέζῃ τοῦ Κυρίου. Ἀναγνωρίζει ὅμως, καίτοι πολλοὶ τῶν Βρεττανῶν καὶ Ἀμερικανῶν συναδέλφων αὐτοῦ δὲν ἐννοοῦσι τοῦτο, ὅτι ἡ κοινὴ τέλεσις τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ ἡ συμμετοχὴ ἐν αὐτῇ δέον νὰ εἶνε ἡ κατακλεὶς οὐχὶ δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς ἑνωτικῆς κινήσεως. «Ἡ καθολικὴ καὶ ἡ προτεσταντικὴ περὶ ἐκκλησίας, ἱεραρχίας καὶ μυστηρίων ἄποψις πρέπει νὰ συμβιβασθῶσι πρὶν ἢ ἀρθῇ τὸ κώλυμα πρὸς μυστηριακὴν ἐπικοινωνίαν, τὸ ὁποῖον ἡ μὲν καθολικὴ ἄποψις βεβαιοῖ ὑπάρχον, ἡ δὲ προτεσταντικὴ συνήθως ἀγνοεῖ»· τὸ γ') καίτοι ὁ ῥήτωρ εἶνε ἀκλόνητος Ἀσυμμόρφωτος εἰς τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ, φρονεῖ ἐν τούτοις, ὅτι ἡ Ἀγγλικ. Ἐκκλησία δέον νὰ ἀφεθῇ ἐλευθέρα, ὅπως διαθέσῃ τὰ τοῦ οἴκου αὐτῆς ἐκτὸς ἂν πρόκηται νὰ ἀλλοιώσῃ τοὺς θεμελιώδεις ὅρους τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ὡς Κρατικῆς ἐκκλησίας. Οἱ Ἀσυμμόρφωτοι ἑπομένως, ὡς πολῖται, ὀφείλουσι νὰ ἀρκεσθῶσιν εἰς τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι αἱ γενόμενα προτάσεις δὲν περιέχουσιν ἀνατρεπτικὴν μεταβολὴν καὶ συμφώνως πρὸς τὰς πεποιθήσεις αὐτῶν, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ μόνη αὐθεντία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὀφείλουσι νὰ παύσωσιν ἐπικαλούμενοι τὴν ἐνέργειαν τοῦ Κοινοβουλίου πρὸς διευθέτησιν τοιούτου ζητήματος.

Ὁ Οὐεσλιανὸς καθηγητὴς Dr Lofthonso εἶπεν, ὅτι οἱ Μεθοδισταὶ ἀναγνωρίζουσι τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ὡς τὴν ἐκκλησίαν, ἐξ ἧς προῆλθον, καὶ τὸν John Wesley, ὃν σέβονται ὡς ἱδρυτὴν τοῦ Μεθοδισμοῦ, ὡς νόμιμον αὐτῆς τέκνον. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσωσι, διατὶ δὲν δύνανται νὰ συμμετέχωσιν ἐν τῇ θείᾳ κοινωνίᾳ μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν, καθόσον δὲν ἀποδέχονται ἀνεπάρκειαν τῶν ἰδίων ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν συμφωνοῦντες ἐν τούτῳ παρ' ὅλας τὰς ἄλλας διαφορὰς αὐτῶν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀσυμμορφώτων. Ἐντεῦθεν καὶ μυστηριακὴ ἐπικοινωνία νομίζει ὁ ῥήτωρ, ὅτι εἶνε τὸ πρῶτον βῆμα. Οἱ Μεθοδισταὶ πιστεύουσιν, ὅτι ὁπουδήποτε μικρὰ ὁμὰς ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν συνέρχονται ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ἁπλούστατος πιστὸς δύναται νὰ ἀπαγγείλῃ τὰς λέξεις ***λάβετε, φάγετε*** καὶ νὰ μεταβάλῃ τὰ σύμβολα εἰς μέσα θείας χάριτος». Ἐντεῦθεν καὶ μεταξὺ τῶν Οὐεσλιανῶν καὶ λαϊκοὶ ἐνίοτε τελοῦσι τὰ μυστήρια, ἀρκεῖ μόνον νὰ λάβωσιν ἐντολὴν πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως καὶ δὲν πιστεύουσιν, ὅτι ἐν τῇ θείᾳ ***Κοινωνίᾳ*** παρέχεται αὐτοῖς εἰδικὴ χάρις, ἧς δὲν δύναταί τις νὰ τύχῃ ἀλλαχοῦ. Παρὰ τὰς εἰλικρινεῖς αὐτὰς ὁμολογίας περὶ τοῦ Οὐεσλιανοῦ Μεθοδισμοῦ, ὁ ῥήτωρ θεωρεῖ αὐτὸν ὡς τὴν γέφυραν μεταξὺ Ἀγγλικανῶν καὶ Ἀσυμμορφώτων καὶ προσθέτει, ὅτι οὗτος δὲν παρουσιάζει σπουδαίαν δογματικὴν διαφορὰν οὐδὲ συμπαθῆ πρὸς ἀποπείρας εἰς μείωσιν τῆς

χριστιανικῆς διδασκαλίας. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ Μεθοδισταὶ δυσκόλως θὰ εἰθίζοντο εἰς τὴν ἀναγνώρισιν ἐπαρχιακῶν ἐπισκόπων, ὡς ὑπάρχουσι νῦν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλὰ δὲν κατέχονται ὑπὸ φόβου πρὸ τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ, οἷον αἰσθάνονται Ἠπειρωτικαί τινες Ἐκκλησίαι καί τινες τῶν Ἀσυμμορφώτων Ἐκκλησιῶν.

Περὶ τῆς ἐν Νοτίαις Ἰνδίαις ἐπιδιωκομένης «ἐκκλησιαστικῆς ἑνώσεως» ὡμίλησεν ὁ Rev. G. E. Philipps, γραμματεὺς τῆς Ἱεραποστολικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου. Κατ' ἀρχὰς διέγραψε τίνι τρόπῳ αἱ πρότερον ἑνωθεῖσαι Κογκρεγκασιοναλισταὶ καὶ Πρεσβυτεριαναὶ Ἱεραποστολαὶ προέβησαν εἰς συζητήσεις περὶ ἑνώσεως μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν καὶ τελευταῖον μετὰ τῶν Οὐεσλιανῶν. Ἡ ὤθησις πρὸς ἕνωσιν προῆλθε παρὰ τῶν Ἰνδῶν ἐκκλησ. κληρικῶν, οἵτινες ἐπιθυμοῦσιν, ὅπως ὁ Χριστιανισμος τῶν Ἰνδιῶν ἀποβῇ περισσότερον Ἰνδικὸς καὶ περισσότερον ἡνωμένος παρ' ὅσον εἶνε σήμερον. Εἶτα ἀνέφερεν, ὅτι ἐν τῷ σχετικῷ ἐγγράφῳ περὶ γενικῶν ἀρχῶν ἐκτίθενται συντόμως θεμελιώδη ζητήματα περὶ τῆς ἁγίας Γραφῆς τοῦ ἀποστολικοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας καὶ περὶ τῶν δύο μυστηρίων. Περὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος λέγεται ἐπὶ λέξει «πιστεύοντες, ὅτι ὁ ἱστορικὸς ἐπισκοπικὸς βαθμὸς ἐν τῇ συνταγματικῇ αὐτοῦ μορφῇ εἶνε τὸ συντηρητικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον δύναται περισσότερον παντὸς ἄλλου νὰ προαγάγῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ὀργανικὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας δεχόμεθα αὐτὸν ὡς βάσιν πρὸς ἕνωσιν χωρὶς νὰ ἐγείρωμεν ἄλλα ζητήματα περὶ αὐτοῦ». Ἐν τῷ αὐτῷ ἐγγράφῳ προκειμένου περὶ τῆς αὐτονομίας λέγεται, ὅτι ἡ Ἰνδικὴ ἐκκλησία θὰ εἶνε ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ Κράτους καὶ ἀπὸ παντὸς νομικοῦ ἢ ἄλλου ἐλέγχου ἀπὸ πάσης ἐκκλησίας ἢ ἑταιρείας ἐκτὸς τῶν Ἰνδιῶν. Ἡ ἕνωσις αὕτη δὲν ἀποκλείει μεγάλας διαφοράς, δὲν ἀποβλέπει εἰς ὁμοιομορφίαν και λαμβάνει ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν τὴν συνείδησιν τῶν ἀδελφῶν, οἵτινες διΐστανται. Περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἡνωμένης ταύτης Ἐκκλησίας πρὸς ἄλλας Ἐκκλησίας ὁ ῥήτωρ εἶπεν, ὅτι θὰ προσπαθήσῃ νὰ διατηρήσῃ φιλικὰς σχέσεις μεθ' ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἑκάστη τῶν νῦν ἡνωμένων μερίδων διετήρει μέχρι τοῦδε σχέσεις. Προσκαλουμένη εἰς τὸ προσεχὲς Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ θὰ ἀποστείλῃ τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτῆς, ἀλλὰ συγχρόνως θὰ ἐπιδιώξῃ ἐπαφὴν μετὰ τῆς Παγκοσμίου Πρεσβυτεριανῆς ἑνώσεως, μετὰ τῆς Παγκοσμίου Ἑνώσεως Κογκρεγκασιοναλιστικῶν Ἐκκλησιῶν καί μετὰ τῆς Οἰκουμενικῆς Μεθοδιστικῆς Ἑνώσεως. Αἱ τελικαὶ ἀποφάσεις περὶ ὅλων τῶν ζητημάτων θὰ λαμβάνωνται ἐν Ἰνδίαις. Βεβαίως ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἀποφάσεων τούτων θέλει παρουσιάσῃ δυσχερείας, καὶ ἴσως μετὰ 30 ἔτη ἀπὸ τῆς ἑνώσεως δὲν θὰ λείπουσι πρακτικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀπασχολήσωσι τὰς ὑποστηριζούσας τὴν Ἱεραποστολὴν Ἑταίρείας τῆς Ἀγγλίας. Τοὺς κινδύνους ὅμως τούτους ὀφείλομεν νὰ ἀποδεχθῶμεν ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει τὴν δύ-

ναμιν νὰ φέρῃ εἰς φῶς κἄτι νέον ἐν Ἰνδίαις, ἐλεύθερον ἀπὸ τῶν δυτικῶν παραδόσεων τοῦ παρελθόντος.

Τελευταῖος ὡμίλησε «περὶ ἑνώσεως ἐπὶ τοῦ Ἱεραποστολικοῦ πεδίου» ὁ Canon Garfield Williams. Ἀρχόμενος ἀνέφερε τὰς ὑφισταμένας διαιρέσεις ἐν τῷ χριστιανισμῷ καθόλου καὶ τὴν ζημίαν, ἥτις ἐντεῦθεν προκύπτει ἐν τῷ ἔργῳ τῶν Ἱεραποστολῶν ἰδιαιτέρως. Οἱ ἰθαγενεῖς χριστιανοὶ δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσωσι τίνα σημασίαν ἔχουσιν αἱ διαιρέσεις αὗται καὶ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θὰ παύσωσι νὰ ἔχωσιν ἀνάγκην τῆς βοηθείας τῶν Ἱεραποστολῶν, ἡ τάσις αὐτῶν θὰ εἶνε νὰ σχηματίσωσι μίαν ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν διεκκλησιαστικὴν ἢ νὰ ἀποτελέσωσι τμῆμα μιᾶς δυτικῆς Ἐκκλησίας πέραν τῶν θαλασσῶν. Διὰ τῶν διαιρέσεων ἡμῶν διατρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ φέρωμεν εἰς φῶς **ἐθνικὰς** μᾶλλον Ἐκκλησίας ἢ νὰ προαγάγωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς **καθολικότητος**. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ ῥήτωρ προτείνει, ὅπως γένηται ἀπόπειρα πρὸς μυστηριακὴν ἐπικοινωνίαν. Δεδομένου, λέγει, ὅτι ἡ θ. Εὐχαριστία ὡρίσθη ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν μέσον, δι' οὗ ἡ Ἐκκλησία ἐκφράζει τὴν θέλησιν αὐτῆς πρὸς ἑνότητα, τὰ πειράματα εἶνε ἀναγκαῖα. Βεβαίως δὲν ἰσχυρίζομαι, ὅτι ἡ μυστηριακὴ κοινωνία εἶνε τὸ μέσον μᾶλλον ἢ ὁ σκοπὸς τῆς ἑνώσεως, ἀλλ' ἐπιμένω ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ δοκιμάσωμεν, ἂν καὶ κατὰ πόσον εἶνε τοῦτο ἢ ἐκεῖνο καὶ ὅτι ὁ πραγματικὸς πόθος ἀπὸ μέρους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἕνωσιν δέον νὰ ἐμπερικλείῃ τοιαῦτα πειράματα. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία καὶ ἐπιθυμοῦσα δὲν δύναται νὰ ἀναστείλῃ τοιαῦτα πειράματα, ὡς δὲν ἠδυνήθη παρομοία ἐξουσία ἐν παρῳχημένοις περιόδοις τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀναστείλῃ πειράματα ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν φυσικῶν νόμων.

*
* *

Μετὰ τὸ πέρας καὶ τῆς τελευταίας ταύτης ἀγορεύσεως ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, ἀνακεφαλαιώσας τὰς ἀγορεύσεις τῆς ἡμέρας εἶπεν, ὅτι ἡ ὠφέλεια θὰ ἦτο μεγάλη εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ἂν ἐπετρέπετο νὰ ἀκούωνται ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος αὐτῆς ῥήτορες ἀνήκοντες εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας. Ἀναφερόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας ἐτόνισεν, ὅτι εἶνε ἄκυροι αἱ χειροτονίαι τῶν Ἀσυμμορφώτων, ἀλλ' εἰς τοῦτο, ὅτι ἕνωσις περὶ τὴν Τράπεζαν τοῦ Κυρίου σημαίνει **ἐνεργὸν ἕνωσιν** καὶ ὅτι θὰ ἦτο ἀνευλάβεια νὰ ἑνωθῶμεν πέριξ αὐτῆς, ἐφ' ὅσον δὲν εἴμεθα ἕν. Περὶ τῆς **ἀποστολικῆς διαδοχῆς** ὁ Πρόεδρος εἶπεν, ὅτι εἶνε γεγονός, ὅτι ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία κατέστρωσε αὐστηροὺς κανόνας περὶ χειροτονιῶν, ἵνα ἐξασφαλίσῃ ἑνότητα, κανονικότητα καὶ ὁμοιομορφίαν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καὶ ὅτι σκοπὸς τῆς διαδοχῆς εἶνε νὰ ἐξασφαλίσῃ ἀναγνώρισιν, ἥτις ἔσται παγκόσμιος. Καταλήγων προσέθηκεν, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ **ἡνωμένη**

Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ ἀναγνωρίσεως τοῦ ἱστορικοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ, ἐφ' οὗ τὰ τρία τέταρτα τῶν σημερινῶν χριστιανῶν στηρίζονται, ἀλλὰ συγχρόνως ὅτι οὐδεὶς πρέπει νὰ ἐξαναγκασθῇ εἰς ἀναχειροτονίαν καὶ τέλος ὅτι ἐν τῇ μεταβατικῇ περιόδῳ, οἵα διαγράφεται· ἐν ταῖς προτάσεσι πρὸς ἐκκλησιαστικὴν ἕνωσιν ἐν ταῖς Νοτίαις Ἰνδίαις μεγάλη δέον νὰ ληφθῇ φροντίς, ὅπως μὴ πληγῶσιν αἱ συνειδήσεις ἐκείνων, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ διατηρήσωσι τὰς χειροτονίας, αἵτινες εἶνε σύμφωνοι πρὸς τὴν πρᾶξιν τῶν ὑφισταμένων Ἐκκλησιῶν αὐτῶν.

*
* *

Οὕτως ἔληξε τὸ σπουδαιότατον ἴσως ἐν τῇ μακρᾷ αὐτοῦ σειρᾷ τῶν Ἀγγλικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συνεδρίων πλῆρες θετικῶν διδαγμάτων διὰ τὴν ὅλην Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ τὰ διδάγματα ταῦτα ὑπερβαίνουσιν ἀναμφιβόλως τὰ ὅρια τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἅπτονται ἐμμέσως ἢ ἀμέσως καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Ἐφ' ὅσον αἱ ἀγορεύσεις αὐτοῦ περιεστράφησαν περὶ ζητήματα ἀφορῶντα τὴν χριστιανικὴν πίστιν καθόλου καὶ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν σημερινὴν ἐπιστήμην, ὁ χριστιανὸς καὶ ὁ θεολόγος πάσης Ἐκκλησίας ἔχει πολλὰ νὰ διδαχθῇ ἐκ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον μία Ἐκκλησία ζῶσα ἐν τῷ μέσῳ μεγάλης ἐπιστημονικῆς κινήσεως ἀντιμετωπίζει τὰ προτερήματα ταῦτα χωρὶς νὰ θυσιάσῃ τὸν πυρῆνα τῆς χριστιανικῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Ἡ ἔκθεσις μετὰ ταῦτα τῶν διαφόρων ἀπόψεων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀληθείας ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσάγει πάντα μελετητὴν τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες γεννῶνται καὶ δύνανται καὶ εἰς νέας διαστάσεις μοιραίως νὰ φέρωσιν, ὅταν τὸ σπέρμα τοῦ ἀτομισμοῦ καὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ἀντιλήψεως κατισχύσῃ τῆς ὁμαδικῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ ἀμέσως ὑπῆρξε λίαν διδακτικὸν τὸ τελευταῖον Συνέδριον εἰς τὰ μέλη ἄλλων Ἐκκλησιῶν, διότι περιέλαβεν ἐν τῷ προγράμματι αὐτοῦ τὰς σχέσεις τῆς Ἀγγλικανικῆς πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας καὶ ἐπανέφερεν εἰς τὸ μέσον τὸ ζήτημα τῆς ἀνασυνδέσεως τῶν κεχωρισμένων ἀπ' ἀλλήλων Ἐκκλησιῶν. Διὰ τῆς εἰλικρινοῦς καὶ εὐθαρσοῦς ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν ῥητόρων ἐκθέσεως τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας καὶ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ ἀντιλήψεων περὶ τῶν κωλυμάτων τῆς ἑνώσεως μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπερπηδήσεως αὐτῶν διευκρινίσθη ἔτι ἅπαξ, ὅτι τὸ ἔργον τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν μακρὰ ἔχει νὰ διανύσῃ στάδια, μέχρις οὗ ἐπιτευχθῇ καὶ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ πάντων ἡ ποθητὴ ἑνωτικὴ γραμμή.

† Θ. Γ.

Η ΕΝ ΑΛΒΑΝΙΑι ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

'Εν συνοδικαῖς συνεδρίαις τοῦ λήγοντος μηνὸς τὴν Διοικοῦσαν 'Εκκλησίαν σοβαρῶς ἀπησχόλησαν πρωτάκουστα καὶ πρωτοφανῆ ἀντικανονικὰ γεγονότα, λαβόντα χώραν ἐν τῇ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πνευματικῶς τελούσῃ ἐκκλησιαστικῇ περιφερείᾳ τῆς 'Αλβανίας. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀπὸ μακροῦ μελετῶν τὸ ζήτημα τῆς διευθετήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τοῦ ἐν 'Αλβανίᾳ ποιμνίου αὐτοῦ, εὑρίσκετο ἤδη εἰς τὸ τέρμα τῶν ἀπαιτουμένων σχετικῶν διατυπώσεων πρὸς κανονικὴν ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας τῆς 'Αλβανίας. 'Ενῷ δὲ οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, Κληρικοί, στασιασταὶ κατὰ τῆς ἀνωτάτης 'Εκκλησιαστικῆς 'Αρχῆς, προέβησαν πραξικοπηματικῶς καὶ ἐπὶ καταφώρῳ καταφρονήσει τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων εἰς τέλεσιν ἐκνόμων καὶ ἀντικανονικῶν χειροτονιῶν καὶ εἰς ἀνακήρυξιν ἐκθέσμου καὶ αὐθαιρέτου αὐτοκεφάλου, σύγχυσιν καὶ ταραχὴν παρεισάγοντες ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ.

'Ο κατὰ Μάϊον δηλονότι τοῦ 1925 ἀντικανονικῶς τὴν ἐπισκοπικὴν χειροτονίαν λαβὼν ἐν Καττάρῳ τῆς Δαλματίας παρὰ τῶν Ρώσσων 'Αρχιερέων Σταυρουπόλεως Μιχαὴλ καὶ Αἰκατερινουπόλεως 'Ερμογένους καὶ τοῦ βοηθοῦ 'Επισκόπου τοῦ Μητροπολίτου Καττάρου 'Αλβανὸς κληρικὸς Βησσαρίων Τζουβάνη καὶ ὁ ἐν Σκόδρᾳ Σέρβος 'Επίσκοπος Βίκτωρ, ἄνευ γνώσεως καὶ ἀδείας τῆς 'Εκκλησίας, ἐχειροτόνησαν εἰς 'Επισκόπους τὸν 'Αλβανὸν 'Αρχιμ. 'Αγαθάγγελον Τσάμτσην καὶ τοὺς ἐν χηρείᾳ 'Αλβανοὺς ὡσαύτως ἱερεῖς Εὐθύμιον Κουστέα ἐξ 'Αργυροκάστρου καὶ 'Αθανάσιον ἐξ 'Ελβασάν, οἱ οὑτωσὶ δὲ ἀντικανονικῶς τὴν ἐπισκοπικὴν χειροτονίαν λαβόντες οὗτοι μετὰ τοῦ ἐξονομασθέντος Βησσαρίωνος Τζουβάνη, τοῦ καὶ προεξάρχοντος εἰς τὴν παροῦσαν ἀντεκκλησιαστικὴν κίνησιν, προῆλθον θρασέως καὶ ἀσεβῶς μέχρι τοῦ ἀνηκούστου τολμήματος τῆς αὐθαιρέτου ἀνακηρύξεως ὡς δῆθεν Αὐτοκεφάλου τῆς 'Ορθοδόξου 'Αλβανικῆς 'Εκκλησίας. 'Η 'Αγία καὶ 'Ιερὰ Σύνοδος, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαγορεύσεων τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ τῆς ἀπὸ πάσης ἱερατικῆς χάριτος καὶ ἀξίας ἀπογυμνώσεως εἰς τοὺς ὑποκειμένους τῇ ἡμετέρᾳ 'Εκκλησίᾳ κληρικοὺς Βησσαρίωνα Τζουβάνη, 'Αγαθάγγελον Τσάμτσην, Εὐθύμιον καὶ 'Αθανάσιον, τὸν μὲν πρῶτον ὡς ἀντικανονικῶς καὶ ἐκθέσμως χειροτονήσαντα, τοὺς δὲ λοιποὺς ὡς ἔκθεσμον καὶ ἀντικανονικὴν χειροτονίαν δεξαμένους, ἅπαντας δὲ ἐν συνόλῳ ὡς ἀποσχισθέντας ἐκ τῆς κανονικῆς κοινωνίας καὶ ὑποταγῆς πρὸς τὸν Πατριάρχην αὐτῶν καὶ ἴδιον πήξαντας θυσιαστήριον, καταδικάσασα δὲ τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀποτολμηθὲν ἀνόσιον ἐγχείρημα ἐκήρυξεν

ἄκυρον, ἀνύπαρκτον καὶ ἀπαράδεκτον τὸ αὐθαιρέτως ἀνακηρυχθὲν αὐτοκέφαλον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας. Ὡς πρὸς τὸν Σέρβον Ἐπίσκοπον Βίκτωρα ἐνέκρινεν ὅπως ἡ ἔκνομος καὶ ἀντικανονικὴ τούτου ἐνέργεια γνωρισθῇ τηλεγραφικῶς καὶ διὰ γράμματος τῇ Σερβικῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς ἐπιβολὴν ἀπὸ μέρους αὐτῆς, κατὰ τὴν κανονικὴν τάξιν, τῆς ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων προβλεπομένης ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐνεκρίθη ὅπως ἀπολυθῇ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος, ἀγγελτικὴ τῶν ληφθεισῶν κανονικῶν ἀποφάσεων πρὸς τὸ ἐν Ἀλβανίᾳ ὀρθόδοξον πλήρωμα, προτρεπόμενον ἐκκλησιαστικῶς εἰς ἐμμονὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ πίστει τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἀποφυγὴν πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μετὰ τῶν καθῃρημένων, ὧν αἱ ἐκκλησιαστικαὶ πράξεις στεροῦνται παντὸς κύρους, συγχρόνως δὲ ὅπως διὰ σχετικῶν γραμμάτων γένηται ἡ προσήκουσα ἀνακοίνωσις εἰς πάσας τὰς Αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, πρὸς γνῶσιν καὶ ἀνάλογον καὶ ἀπὸ μέρους αὐτῶν κανονικὴν στάσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΚΛΗΡΙΚΟΥΣ

«Ἑπόμενον ἐστιν τοὺς ἱερεῖς μιμητὰς γενέσθαι τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν, ὡς κακεῖνος τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ, εἰς πάντα: εἰς τὸ ἀγαθόν, τὸ εὔσπλαγχνον, τὸ ὁμόφρον, τὸ ἐπιεικές, τὸ ταπεινόφρον, τὸ φιλάδελφον, τὸ φιλόπτωχον, τὸ φιλόξενον, τὸ συμπαθητικὸν εἰς πάντας, τὸ ἐλεήμονας εἶναι, καὶ ἐπιστρέφοντας τὰ πεπλανημένα, ἐπισκεπτομένους πάντα τὰ ἀσθενῆ, μὴ ἀμελοῦντας χηρῶν καὶ ὀρφανῶν ἢ πενήτων, καλὰ προνοοῦντας ἀεί, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀπεχομένους πάσης ὀργῆς καὶ προσωποληψίας, κρίσεως ἀδίκου, φιλαργυρίας· μὴ ταχέως ἐμπιστεύοντες κατά τινος, μὴ ἀπότομοι ἐν κρίσει, εἰδότες ὅτι ὀφειλέται ἐσμὲν ἁμαρτιῶν. Εἰ οὖν δεόμεθα τοῦ Χριστοῦ ἵνα ἀφίῃ ἡμῖν, ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς ἀφιέναι. Ἀπέναντι γὰρ τῶν τοῦ Κυρίου ἐσμὲν ὀφθαλμῶν. Ὡσαύτως καὶ οἱ διάκονοι ὀφείλουσι εἶναι ἄμεμπτοι, κατενώπιον τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ὡς Θεοῦ καὶ Χριστοῦ διάκονοι καὶ οὐκ ἀνθρώπων· ἐπιμελῶς διακονείτωσαν, ἵνα φύγωμεν τὴν ἀρὰν τοῦ προφήτου· μὴ διὰ τῆς ἀμελείας ὑπεύθυνοι γένωνται· μηδὲ προπετεύεσθε ἔν τινι ὡς δῆθεν θεοσεβείας χάριν, ἀλλὰ πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γενέσθω, κατὰ τὸν Ἀπόστολον....... Ἕκαστος ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ ἔστω τῆς λειτουργίας...... Προσέχειν δὲ ἕκαστον ἑαυτῷ χρὴ.... καὶ διανοεῖσθαι μόνα τὰ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῷ προστεταγμένα· καὶ μὴ διάβολοι καὶ δίλογοι, ἀλλὰ φιλάργυροι, ἐγκρατεῖς, περὶ πάντας εὔσπλαγχνοι, ἐπιμελεῖς, πορευόμενοι κατὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Κυρίου, ὃς ἐγένετο διάκονος πάντων· ᾧ ἐὰν εὐαρεστήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ἀποληψόμεθα καὶ τὸν μέλλοντα κα ἐὰν πολιτευσώμεθα ἀξίως αὐτοῦ, καὶ συμβασιλεύσομεν αὐτῷ».

[Ἀναστασίου Σιναΐτου]

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Π. Κ. Ε. Ἐπιτροπή.—Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Μιλήτου κ. Αἰμιλιανοῦ, ἀρχιερατικῶς προϊσταμένου Σταυροδρομίου ὑποβαλόντος παραίτησιν λόγῳ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἀσχολιῶν, ἡ Α. Θ. Π. διώρισεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Πανοσ. Μ. Ἐκκλησιάρχην κ. Ἄνθιμον. Ὡσαύτως ὠνόμασε γραμματεῦον μέλος τὸν Πανοσ. Δευτερεύοντα κ. Καλλίνικον, ἀπὸ ἔτους καὶ πλέον διευθύνοντα τὸ Γραφεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς.

— Δι' ἀποφάσεως ἀπὸ 13ης λήξαντος μηνὸς τεθέντος εἰς διαθεσιμότητα τοῦ ἐν τῇ ἱ. Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ τέως διακονοῦντος ἱερολ. Χριστοδούλου Παπαϊωάννου, δι' ὀλιγωρίαν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ τέως ἐκ τῶν διακόνων τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου ἱερολ. κ. Ἀθανάσιος Λογοθετίδης.

Ὀνοματικαὶ ἑορταί.—Τὸν ἑορτάζοντα Παναγιώτατον Πάπαν καὶ Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ. Μελέτιον (12) ἡ Α. Θ. Π. συνεχάρη τηλεγραφικῶς.

— Πρὸς τοὺς ἑορτάζοντας συνοδικοὺς Μητροπολίτας Σεβ. Χριστουπόλεως (12) καὶ Μύρων (23) τὰς Πατριαρχ. προσρήσεις διεβίβασεν ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος, τῆς Α. Θ. Π. κωλυθείσης εἰς αὐτοπρόσωπον ἐπίσκεψιν λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης κακοκαιρίας.

—Τηλεγραφικῶς διεβιβάσθησαν αἱ Πατριαρχικαὶ προσρήσεις καὶ πρὸς τοὺς ἑορτάζοντας σεβ. μητροπολίτας Κίτρους (7) καὶ Ἀδριανουπόλεως, Ξάνθης καὶ Βερροίας (23).

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Συνοδικὴ θητεία. — Ὡρίσθη συνοδικῶς ὅπως ἡ συνοδικὴ θητεία ᾖ ἐτησία μετ' ἀλλαγῆς καθ' ἑξάμηνον τοῦ ἡμίσεος τῶν συνοδικῶν μελῶν, διενεργουμένης κατὰ Μάρτιον καὶ Σεπτέμβριον.

Οὕτως ἀπὸ τοῦ ἀρχομένου αὔριον μηνὸς Μαρτίου, ἀποχωρούντων ἐκ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν ἐχόντων ἀρχαιότητα συνοδικῆς παρεδρείας Σεβ. Μητροπολιτῶν Κυζίκου Καλλινίκου, Νικαίας Βενιαμίν, Χαλκηδόνος Ἀγαθαγγέλου, Προύσης Νικοδήμου, Νεοκαισαρείας Ἀμβροσίου καὶ Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, κληθέντες ἤδη ἀντ' αὐτῶν δι' ἐπὶ τούτῳ σεπτῶν Πατριαρχικῶν Πιττακίων θέλουσι μετάσχῃ τῶν συνοδικῶν ἐργασιῶν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Δέρκων Φώτιος, Πριγκηπονήσων Θωμᾶς, Σάρδεων καὶ Πισιδίας Γερμανός, Σηλυβρίας Εὐγένιος, Ροδοπόλεως Κύριλλος καὶ Σταυρουπόλεως Ἰωακείμ, οἵτινες μετὰ τῶν παραμενόντων Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Ἴμβρου καὶ Τενέδου Ἰακώβου, Θεοδωρουπόλεως Λεοντίου, Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντίνου, Χριστουπόλεως Μελετίου, Μύρων Πολυκάρπου καὶ Λαοδικείας Δωροθέου θὰ ἀπαρτίζωσι τὴν δωδεκαμελῆ Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Κων/πόλεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Μητρόπολις Ἰωαννουπόλεως.— Ἐν μέσῳ ἐνθουσιωδῶν ἐκδηλώσεων ἐγένετο δεκτὸς ὁ πρῶτος Μητροπολίτης τῆς ἀρτισυστάτου Μητροπόλεως Ἰωαννουπόλεως (ἐν τῇ Ν. Ἀφρικῇ) Σεβ. κ. Ἰσίδωρος.

Μητρόπολις Ἀξώμης.— Πολλὰ τὰ καλὰ ὑπισχνεῖται τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης τῆς ἀνιδρυθείσης ἐπ' ἐσχάτων Μητροπόλεως Ἀξώμης κ. Νικόλαος, ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Χαλκίτιδος Ἱ. Θεολ. Σχολῆς, ὅστις μετὰ ζήλου θερμουργοῦ ἐπιδίδεται ἀπὸ τριμήνου περίπου εἰς τὰ ἐν Αἰθιοπίᾳ ποιμαντορικὰ αὐτοῦ καθήκοντα.

Γραφεῖον Ἱερᾶς Συνόδου.— Κενωθείσης τῆς θέσεως Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου διωρίσθη εἰς αὐτὴν ὁ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Κωνσταντῖνος Κατσαράκης, ἀριστοῦχος τῆς Χαλκίτιδος Ἱ. Θεολ. Σχολῆς, μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως διακονῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας.

Θάνατος Μεγάλου Εὐεργέτου.— Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀειμνήστου Γ. Σπετσεροπούλου, τελευτήσαντος ἐσχάτως, ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας ἐθρήνησε τὴν ἀπώλειαν εὐσεβεστάτου αὐτῆς τέκνου καὶ πολυτίμου κοινωνικοῦ παράγοντος, ὅστις διὰ τῆς ἱδρύσεως καὶ προικοδοτήσεως τοῦ ὁμωνύμου Ὀρφανοτροφείου ἀνεδείχθη Μ. Εὐεργέτης τῆς Ἐκκλησίας, τυχὼν τοῦ τιμητικοῦ τίτλου τοῦ «Ὀρφανοτρόφου» τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας. Τῆς κηδείας αὐτοῦ γενομένης ἐν Καΐρῳ ἐν μέσῳ πολλῶν ἐκδηλώσεων τιμῆς καὶ πένθους προέστη ἡ Α. Θ. Π. ἥτις καὶ ἐξεφώνησε κατάλληλον λόγον.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Μετὰ λύπης ἐπληροφορήθη ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, ὅτι τρεῖς ἑβδομάδας μετὰ τὴν ἐνθρόνισιν αὐτοῦ ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας Σεβ. Δόκτωρ Γόρδων Κόσμο Λάγκ ἔπεσε κλινήρης ἐκ σοβαρωτάτης ἀσθενείας ἐν **Canterbury.** Προσκληθέντες ἰατροὶ διεπίστωσαν πλευρίτιδα, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ὁ σεπτὸς ἀσθενὴς ἐδέησε νὰ μετενεχθῇ εἰς Λονδῖνον χάριν ἀκτινοσκοπήσεως καὶ λεπτομερεστέρας ἐξετάσεως. Ἐν Λονδίνῳ ἐδημοσιεύθη τῇ 6ῃ λήγοντος μηνὸς περὶ τῆς πορείας τῆς ἀσθενείας τῆς Α. Σεβασμιότητος τὸ ἑξῆς ἰατρικὸν δελτίον : «Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας πάσχει ἐκ πλευρίτιδος, ἥτις, εἰ καὶ οὐχὶ ὀξεῖα, ἔδειξε τάσεις ἐπαναλήψεως καὶ ἐπιμονῆς. Τοιαύτη ἀσθένεια ἀπαιτεῖ πρὸς θεραπείαν καὶ ἀνάρρωσιν μακροχρόνιον ἀπουσίαν ἀπὸ τῶν δημοσίων καθηκόντων ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἔτους». Ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐαρινῆς περιόδου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως ἐν Ἀγγλίᾳ προΐσταται ὡς Ἀντιπρόεδρος ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης **Dr Temple.** Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, διηρώτησε τὰ τῆς ὑγείας τοῦ ἀσθενοῦντος Πρωθιεράρχου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ διεβίβασεν εὐχὰς ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανός.

Müdir mes'uli : *Meletios Lukakis*